

**LOKALNI AKCIONI PLAN ZA UPRAVLJANJE
MIGRACIJAMA NA TERITORIJI OPŠTINE BELA CRKVA
U PERIODU OD 2024. DO 2027. GODINE**

Bela Crkva, januar 2024. godine

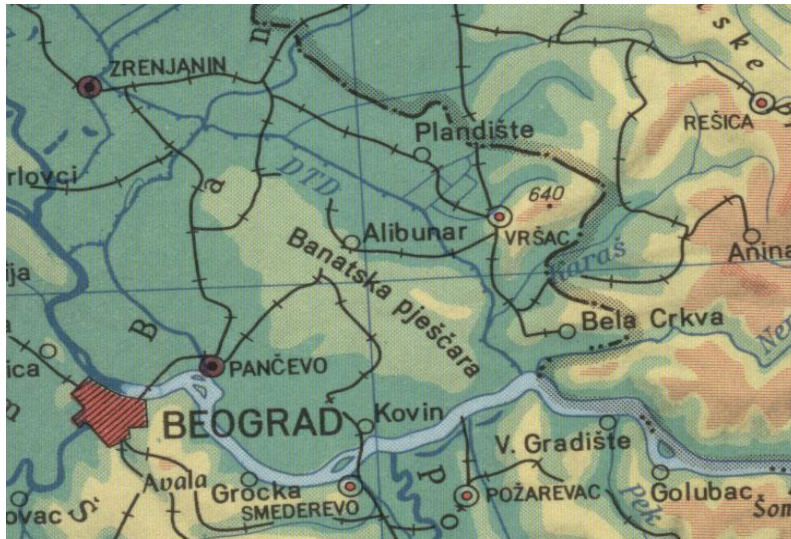
Sadržaj dokumenta:

- 1. LIČNA KARTA OPŠTINE (UVOD)**
- 2. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA OPŠTINE BELA CRKVA U SVETLU REŠAVANJA PITANJA U OBLASTI UPRAVLJANJA MIGRACIJAMA**
- 3. EKONOMSKO PRIVREDNE KARAKTERISTIKE OPŠTINE**
- 4. PODACI O MIGRANTSKIM GRUPAMA U OPŠTINI BELA CRKVA (statistički podaci)**
- 5. OPŠTI I SPECIFIČNI CILJEVI**
- 6. IMPLEMENTACIJA LAP-a**
- 7. INSTITUCIONALNI I STRATEŠKI OKVIR ZA IZRADU DOKUMENTA**
- 8. TIM ZA IZRADU DOKUMENTA**

1. LIČNA KARTA OPŠTINE

Opština Bela Crkva je podunavska, prigranična i ravničarska opština, koja se prostire u severoistočnom delu Srbije, na krajnjem jugoistoku Vojvodine i Banata. U geografskom smislu opština Bela Crkva je okružena obroncima Karpata, Vršačkim planinama, Dunavom i delom Panonske nizije. Bela Crkva se prostire na površini od 353 kvadratna kilometra i sastoji se od 14 naselja. Prema preliminarnim podacima sa poslednjeg popisa iz 2022. godine, u opštini Bela Crkva živi ukupno 14.445 stanovnika (prema popisu iz 2011. bilo je 17.367 stanovnika).

Opština Bela Crkva ima izrazit multietnički karakter. Srbi predstavljaju ubedljivu etničku većinu opštine, a zajedno sa Srbima u opštini Bela Crkva žive i pripadnici rumunske, češke, romske, mađarske, jugoslovenske, crnogorske, makedonske i drugih etničkih zajednica. Opština Bela Crkva ima negativan prirodni priraštaj i veliki odliv stanovništva.

Regionalni položaj Bele Crkve

miliona kubika.

Bela Crkva ima izuzetno razvijenu kulturnu aktivnost, a od lokalnih kulturnih institucija posebno se izdvajaju Centar za kulturu „Bela Crkva“, Muzej, Istorijski Arhiv, Narodna biblioteka, Kulturno-umetničko društvo „Banačanka“ i dve lokalne radio stanice JIP „BC-info“ i radio "Sunce".

Kada je istorija opštine u pitanju treba naglasiti da je opština Bela Crkva osnovana , kao gradsko naselje, 1717. godine i da je bila centar zanatstva i vinogradarstva. Osnivač grada bio je grof Florimund de Merci. Spada u red vojvođanskih gradova u kome je do današnjih dana sačuvan veliki broj kulturno-istorijskih vrednosti, tako da glavnu fizionomiju grada čine objekti sazidani i rekonstruisani u stilu Bečke secesije, po čemu je Bela Crkva i danas karakteristična u regionu.

U privrednom smislu najveće prirodno bogatstvo i potencijal opštinskog razvoja predstavlja reka Dunav, kao i reke Karaš i Nera. U Deliblatskoj peščari nalaze se lovišta i uzgajališta svih vrsta divljači. Jedan od značajnijih privrednih potencijala opštine predstavljaju sedam kristalno čistih jezera ukupne površine od 150 ha.

Bela Crkva se, takođe, svrstava u jedan od najznačajnijih voćarskih regiona, sa oko 1500 ha voćnjaka, što predstavlja mogućnost daljeg razvoja agro-industrijskog kompleksa. U voćnjacima se uzgaja

srednjeevropsko voće. Takođe, značajan potencijal predstavljaju velike naslage visoko kvalitetnog šljunka, koga po analizama ima oko 700

U oblasti obrazovanja treba napomenuti da Bela Crkva na svojoj teritoriji ima razvijene obrazovne ustanove u oblasti predškolskog, osnovnoškolskog i srednješkolskog obrazovanja. Posebno treba naglasiti predškolsku ustanovu „Anđelka Đurić“, koja je kao prvo dečije obdanište otvoreno 1864. godine. Na teritoriji opštine Bela Crkva nalazi se sedam osnovnih škola, od toga u gradu dve („Dositej Obradović“ i „Žarko Zrenjanin“) i dve srednje škole (Gimnazija „Jovan Cvijić“ i Tehnička škola „Sava Munčan“).

Društvenom životu Bele Crkve u značajnoj meri doprinose i mnogobrojni sportski klubovi i redovne i česte sportske aktivnosti i manifestacije. U Beloj Crkvi postoje 23 sportska kluba u gotovo svim značajnim sportovima. Za razvoj

Bele Crkve u ovom segmentu života posebno je značajno to što gotovo sva naseljena mesta imaju svoje sportske klubove koji se bave zadovoljavanjem potreba građana i dece u ovoj oblasti.

Zdravstvene potrebe u opštini Bela Crkva građani zadovoljavaju u bolnici „Dr Budislav Babić“ čiji je kapacitet 225 ležajeva. U bolnici „Dr Budislav Babić“ na odeljenjima za plućne bolesti, respiratorni sistem i psihijatrijski bolesnici, a sastavni deo bolnice su i dispanzeri u šest naseljenih mesta u opštini. Dom zdravlja „Bela Crkva“ ima službu za medicinu rada, zaštitu predškolske i školske dece i žena, oftamološku, rengenološku i internističku službu.

Svoje korene i religijske aktivnosti u Beloj Crkvi imaju i registrovane religijske zajednice i crkve: Srpska pravoslavna crkva, Rimokatolička crkva, Rumunska pravoslavna crkva i Ruska pravoslavna crkva. Srpska pravoslavna crkva je podignuta 1751. godine a Rimokatolička crkva 1793. godina.

Na teritoriji opštine funkcioniše ukupno 13 javnih ustanova, koje su okrenute u svom radu ka ostvarivanju svog zakonskog delokruga i ka ostvarivanju prava građana opštine. Javne ustanove na teritoriji opštine su: Republički geodetski zavod – katastar nepokretnosti Bela Crkva; Nacionalna služba za zapošljavanje; Centar za socijalni rad; Dom za decu i omladinu „Vera Radivojević“; „Vojvodina šume“; Vodoprivredno preduzeće „Ušće“; JP „Belocrkvanski vodovod i kanalizacija“; JP „Belocrkvanski komunalac“; "Javno preduzeće za putnu privredu i građevinarstvo"; Centar za kulturu „Bela Crkva“; Predškolska ustanova „Anđelka Đurić“; Veterinarska stanica i Turistička organizacija „Bela Crkva“.

Bogat društveni život građana prožet je postojanjem i aktivnostima nevladinih organizacija odnosno udruženja građana u Beloj Crkvi koji doprinose kvalitetnijem civilnom društvu u opštini. Na teritoriji opštine deluje 20 nevladinih organizacije. Ove nevladine organizacije organizovane su po različitim principima i osnovama ali su najzastupljenije nevladine organizacije koje promovišu manjinska prava („Česi Južnog Banata“ , „Udruženje Roma Bele Crkve“) , hobističke i profesionalne orijentacije („Udruženje privatnih preduzetnika“, „Udruženje ribolovaca“, „Udruženje lovaca“) i kulturne i humanitarne aktivnosti („Zlatni Jelen“ , „Eko Karaš“).

Stara razvednica Bele Crkve

2. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA OPŠTINE BELA CRKVA U SVETLU REŠAVANJA PITANJA U OBLASTI UPRAVLJANJA MIGRACIJAMA

Socio-ekonomska analiza opštine Bela Crkva kao sastavni deo Strategije razvoja opštine Bela Crkva sadrži pet strukturiranih celina, koje zajednički omogućavaju kompletan prikaz društvenih i ekonomskih okolnosti u opštini Bela Crkva i omogućavaju uvid u sve relevantne podatke za razumevanje i analizu trenutne socio-ekonomske pozicije opštine Bela Crkva.

Smatrali smo, da je za plansko rešavanje pitanja u oblasti upravljanja migracijama ovaj aspekt veoma važan, pa ćemo socio-ekonomsku analizu dati detaljno u ovom akcionom planu. Socio-ekonomska analiza sadrži sledeće tematske elemente:

- 1. Uvodne napomene**
- 2. Društveno-demografske karakteristike domaćeg stanovništva**
- 3. Ekonomsko-privredne karakteristike**
- 4. Infrastrukturne pretpostavke razvoja**
- 5. Podaci o različitim kategorijama migranata u opštini Bela Crkva**

1. Uvodne napomene

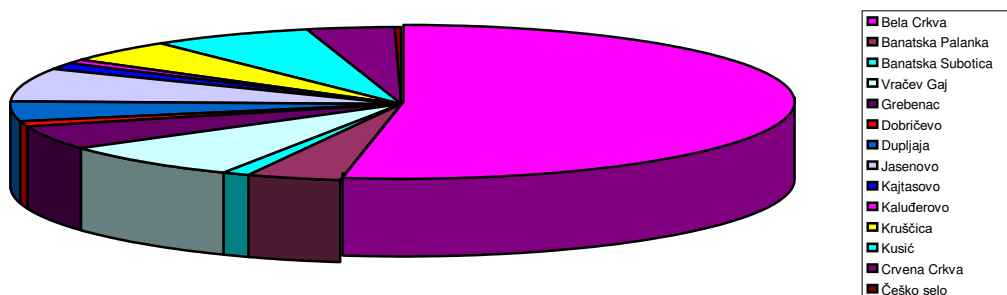
Socio-ekonomska analiza opštine Bela Crkva urađena je u cilju rasvetljavanja aktualnog društveno ekonomskog stanja kao polazne osnove za izradu strateškog plana razvoja opštine u srednjoročnom i dugoročnom periodu. Analiza je svojevrsna studija slučaja – kvalitativna sociološka analiza, bazirana na sekundarnim naučnim podacima. U analizi su korišćeni i ukrštani podaci Republičkog zavoda za statistiku, Nacionalne službe za zapošljavanje, Skupštine opštine Bela Crkva, opštinske organizacije Crvenog krsta Bela Crkva, Turističke

organizacije Bele Crkve, kao i podaci dobijeni od Predsednika opštine Bela Crkva i Načelnika opštinske uprave opštine Bela Crkva metodom otvorenog intervjua.

2. Društveno – demografske karakteristike domaćeg stanovništva

2.1 Demografska kretanja

Prilož broj I: Broj stanovnika no katastarskim opštinama- grafički prikaz.

Poslednje četiri decenije ukupan broj stanovnika Bele Crkve se konstantno smanjivao. Prema popisu iz 1948. godine opštinu je naseljavalo 25.179 stanovnika, dok ih je prema popisu iz 2002. godine bilo 20.367. Pozitivna demografska kretanja odvijala su se do 1961. godine, kada je u opštini zabeležen najveći broj stanovnika (26.485). U periodu od 1971-1991. godine ukupan broj stanovnika se smanjio za 6,8%, sa 25.450 na 23.707, odnosno 87 stanovnika je svake godine trajno emigriralo. U periodu 1981-1991. godina, opština Bela Crkva zabeležila je veći pad broja stanovnika.

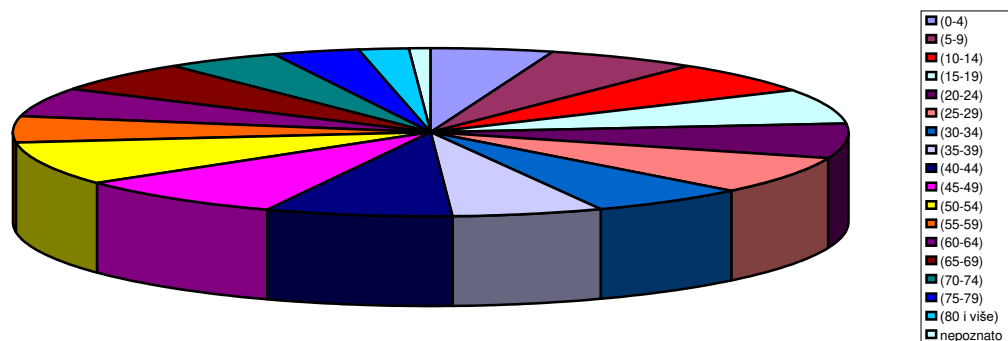
Prema preliminarnim podacima sa poslednjeg popisa obavljenog 2022. godine, u opštini je živelo 14.445 stanovnika (prema popisu iz 2011. bilo je 17.367 stanovnika).

Naselja	Površina (ha)	Broj stanovnika
Bela Crkva	3869,45	
Jasenovo	854,83	
	K.O.B.P. I	226,04
Banatska Palanka	K.O.B.P. II	245,18
	K.O.V.G. I	854,83
Vračevgaj	K.O.V.G. II	283,11
Banatska Subotica		979,74
Dupljaja		2434,29
Grebenac		3850,19
Češko Selo		217
Crvena Crkva		1789
Dobričevo		1753,19
Kajtasovo		3723,92
	K.O.Kalu. I	966,56
	K.O.Kalu. II	71,97
Kaluđerovo	K.O.Kalu. III	205,91
Kruščica		2749,92
	K.O.Kusić I	426,93
	K.O.Kusić II	153,38
Kusić	K.O.Kusić III	562,50
Ukupno	35.334,13	

Prilog II: -Broj i raspored stanovnika po naseljima

Pad broja stanovništva od -8,0% na 1.000 stanovnika. Kretanje prirodnog priraštaja, posebno u periodu posle 1990. godine je izuzetno nepovoljno (u 1991. stopa prirodnog priraštaja je iznosila -3,1‰, u 1996. bila je -3,2‰, a u 1999. čak -5,3‰). Stope nataliteta su veoma niske, a stope mortaliteta se kreću oko 13,5‰. Na prostoru od 353 km², živi nešto manje od 70 stanovnika na km². U poslednje četiri decenije prisutan je trend smanjanja gustine naseljenosti. Trend se pojačava, jer su u toku emigracioni procesi, negativan prirodni priraštaj i demografsko praznjenje na širem području južnog Banata.

Opština Bela Crkva je ispod prosečno naseljeno područje u Vojvodini; gustina naseljenosti od 67 stanovnika na km², što je 37% nepovoljnije od proseka Republike, svrstava opštinu među 20 u Vojvodini sa najredom naseljenošću. Visoko je učešće najstarije populacije jer skoro svaki peti stanovnik pripada kontigentu stanovništva koje je starije od 60 godina (18,9%). Svega 19,3% ukupnog stanovništva je mlađe od 14 godina.

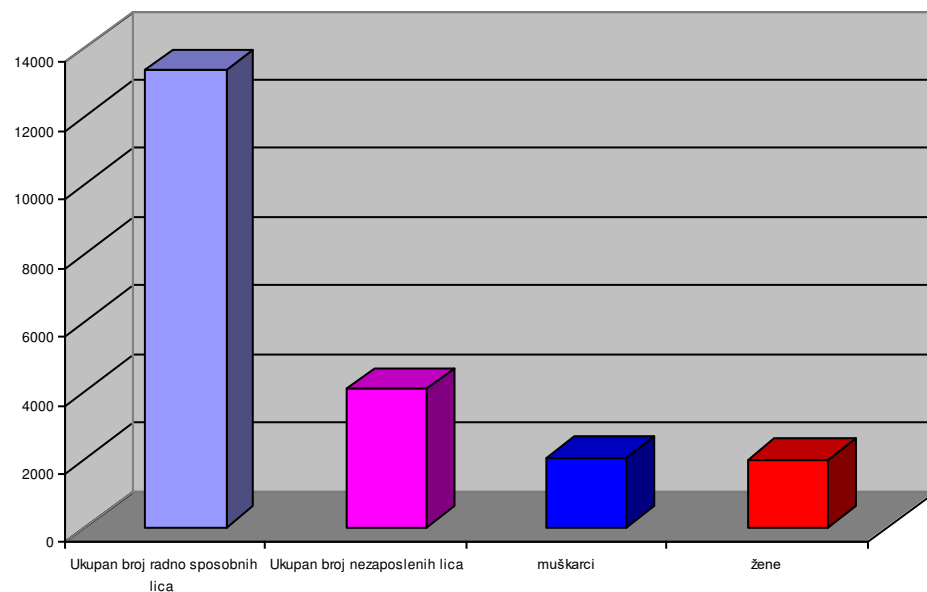
Prilog broj III: Starosna struktura opštine Bela Crkva

3.458. Učešće poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu (23,7%) je iznad proseka Vojvodine (13,7%) i Republike (17,9%), a učešće poljoprivredno-aktivnih u strukturi aktivnih stanovnika od 31,8% je iznad proseka Vojvodine (17,2%), Južno-banatskog okruga (20%) i Republike (24,9%). Stepenn zaposlenosti ukupnog od 79,1% i radno-sposobnog stanovništva od 103,4% proseka Republike u 2000. godini je značajno ispod proseka Vojvodine (121% i 116%). U 2000. godini u opštini Bela Crkva registrovano je 4.494 zaposlenih, u privredi je radilo 57,8% od čega je 35,6% bilo u industriji, 26,3% u poljoprivredi i ribarstvu, 10,3% u građevinarstvu, 5,7% u saobraćaju, 7,4% u trgovini i 0,6% u ugostiteljstvu i turizmu. Svaki peti radnik zaposlen je u vanprivredi, od čega je 46,8% radilo u zdravstvu i 35,5% u obrazovanju, dok je 23,7% registrovano da radi u privatnim radnjama. Prisutan je bio nadprosečan koeficijent nezaposlenosti - za 19,3% iznad republičkog proseka.

Usled nepovoljnog prirodnog priraštaja došlo je do pogoršanja nekih vitalnih karakteristika stanovništva: zabeleženo je smanjenje za 2,3% kontigenta dece predškolskog i školskog uzrasta (do 14 godina) u ukupnom stanovništvu između tri poslednja popisa – sa 21,6 % u 1981. na 19,3 % u 2001. godini. U istom periodu je smanjen kontigent omladine (15 – 24 godine) za 1% u ukupnom stanovništvu. Međutim, iako su zabeležena manja negativna pomeranja stanovništva na skali starosnih kontigenata, potpuna demografska slika se dobija poređenjem sa republičkim prosekom jer za kontigent dece do 14 godina republički prosekom iznosi 22,7%, a za kontigent omladine republički nivo je 21,5%.

Prema podacima iz 2011. godine, u opštini je registrovano 7.300 domaćinstava, od toga u gradu ima 3.842, a u naseljenim mestima

Podaci iz 2002. godine, izvor: Republički zavod za statistiku

2.2 Društvena kretanja

Dostignuti nivo razvoja obrazovanja, kulture, fizičke kulture, zdravstvene, socijalne i dečje zaštite u opštini Bela Crkva je zadovoljavajući. Međutim, ukupna nerazvijenost opštine i privredna recesija, a time i smanjena budžetska izdvajanja za društvene delatnosti, uticali su da opremljenost i personalna struktura institucija javnih službi ne zadovoljavaju savremene standarde, čime je direktno otežano pružanje kvalitetnih usluga njihovim korisnicima.

Negativni efekti prirodnih i mehaničkih kretanja stanovništva nepovoljni su utoliko više kada se analizira dugoročna posledica reprodukcione i biološke devastacije stanovništva, a s time u vezi i umanjen ekonomsko – privredni potencijal stanovnika opštine. Struktura budžetskih rashoda opštine u poslednje tri decenije pokazuje različito učešće pojedinih društvenih delatnosti u ukupnim rashodima. Generalno posmatrano, nedovoljna republička sredstva i nemogućnost većeg izdvajanja iz opštinskog budžeta uticali su da prema stepenu opremljenosti, kadrovskoj popunjenosti i tempu modernizacije rada ustanove društvenih delatnosti opštine Bela Crkva i dalje zaostaju za republičkim prosekom.

U opštini Bela Crkva postoji 7 osnovnih škola, šest na srpskom jeziku i jedna (iz Grebenca) na rumunskom jeziku. Dve škole se nalaze u sedištu opštine, a ostale su raspoređene po selima. U Beloj Crkvi postoje i srednje škole: Gimnazija "Jovan Cvijić" i Tehnička škola "Sava Munćan". Gimnazija ima dva smera: opšti i jezički, kao i jedno odeljenje ekonomskih tehtičara. U

Područje opštine Bela Crkva od osnivanja do današnjih dana karakteriše veoma šarolika nacionalna struktura, nastala tokom vekova kao posledica kolonizacionih talasa i čestih migracionih kretanja. Prema popisu iz 1991. godine u opštini žive pripadnici 18 nacionalnosti. Postoje sela u kojima dominira pojedina nacionalna zajednica (Grebenac – Rumuni, Dobričevo – Mađari, Češko selo – Česi). U heterogenoj nacionalnoj strukturi pretežno učešće imaju Srbi (73,5%), zatim Rumuni (6,8%), Jugosloveni (5,7%), Česi (4,4%), Mađari (2,5%) i u manjem broju pripadnici drugih nacionalnosti.

Prilog IV – Grafički prikaz odnosa radno sposobnog i nezaposlenog stanovništva i polna struktura nezaposlenih

sklopu Tehničke škola "Sava Munćan" postoje obrazovni profili: mašinstvo i obrada metala, saobraćaj, trgovina, ugostiteljstvo i turizam i lične usluge. Teritorijalni razmeštaj ustanova obrazovanja zadovoljava potrebe stanovništva.

U opštini aktivno deluje više od 20 klubova i u nekim sportovima (ženski rukomet, karate, vaterpolo) postižu dobre rezultate.

Postoji više od 50 registrovanih udruženja građana od kojih je dvadesetak aktivnih.

Primarna zdravstvena zaštita je u okviru republičkog proseka. Specijalna bolnica za plućne bolesti "Dr Budislav Babić" sa sedištem u opštinskom centru broji 161 radnika od kojih je 13 zdravstvenih radnika sa visokom stručnom spremom, a 61 radnik sa srednjom stručnom spremom. Smeštaj bolesnika u bolnici je paviljonskog tipa, ukupno raspoložive površina od 2.720m².

Od registrovanih više od 300 političkih partija u Srbiji, u opštini Bela Crkva deluje 16. Ne postoje lokalne stranke. Opštinska skupština je heterogenog sastava.

Nije bilo evidentiranih međuetničkih incidenata u proteklih 5 godina. Procenat rasvetljenja krivičnih dela koji su u apsolutnom broju mali (godišnje manje od 200) za 2006. godinu je 80,39%. Prema ovim podacima Bela Crkva spada u područje sa niskom stopom kriminaliteta i može se smatrati bezbednim područjem za život i poslovanje.

3. Ekonomsko-privredne karakteristike

3.1 Opšti uslovi poslovanja u periodu od 1990. do 2000. godine

Privreda Srbije pa time i privreda opštine Bela Crkva u poslednjih 5-6 godina nalazi se u procesu tranzicije i restrukturiranja odnosno prolazi kroz transformaciju u otvorenu tržišnu privredu. Nakon decenije sankcija i izolacije Srbija je prihvatila koncept otvaranja, kooperacije sa svetom i privatizacije. Ovaj proces se obavlja veoma sporo, zbog brojnih ograničavajućih faktora prisutnih u privredi. Oni su mnogobrojni, ali treba ukazati na neke osnovne: tehničko-tehnološka zastarelost privrede, niska konkurentnost proizvoda, finansijska zaduženost većine preduzeća, višak zaposlenih, neadekvatno ekonomsko zakonodavstvo itd. Ograničavajući faktori su pre svega posledica činjenice da je Srbija u proces tranzicije i restrukturiranja krenula sa zakašnjenjem od 12 godina. Privreda je izraubovana desetogodišnjim dezinvestiranjem i tehnološki zaostala, te kao takva neprilagođena uslovima savremenog tržišta. Stabilan i dinamičan rast privrede u budućnosti je uslovljen prethodnim restrukturiranjem i privatizacijom, kako bi se stvorili uslovi za novi investicioni i razvojni ciklus.

Devedesete godine označile su deceniju ekonomskog propadanja, što bi se moglo nazvati i decenijom ekonomskog upropašćivanja privrede. Potrebno je napomenuti da je pre 1990. godine privreda Srbije bila integrisana u svetsku privredu i da su njena preduzeća pratila savremene tokove tehničko-tehnološkog naopretka. Životni standard stanovništva bio je viši nego u okolnim socijalističkim zemljama. Da je Srbija ušla u proces tranzicije 1988. ili najkasnije 1990. godine, danas bi bila na nivou razvijenosti Slovačke, Poljske i Mađarske.

Umesto toga, zemlja se krajem decenije našla u ekonomskom, socijalnom i političkom haosu. Dohodak po glavi stanovnika je 2000. godine bio jedan od najnižih u Evropi, a siromaštvo je postalo široko rasprostranjena pojava. Usled raspadanja SFRJ i međunarodnih sankcija došlo je do krupnih poremećaja u proizvodnji, a bio je onemogućen i bilo kakav priliv inostranog kapitala. Kao rezultat toga društveni proizvod i ukupna proizvodnja su pali na niži nivo od 50%, a zarade zaposlenih na nivo niži od 30% onoga iz 1989. godine. Bankarski sektor je bio nelikvidan, a život je održavan štampanjem novca bez pokrića. Državna preduzeća su većim delom bila zadužena za očuvanje socijalne stabilnosti u zemlji, dok su društvena preduzeća kumulirala dugove i polako odumirala. U ekspanziji su bile samo dve sfere ekonomskog života. Prvi je bio ekonomski kriminal, a drugi tzv. siva ekonomija.

Kada se posmatra cela dekada, onda proističe da je prosečna desetogodišnja stopa opadanja društvenog proizvoda iznosila -7,2%, a investicija -13,5%. Društveni proizvod je u 2000. godini pao na nivo od 47,5% onog koji je ostvaren u 1990. godini. Investicije u osnovna sredstva su takolje drastično smanjena, te su u 2000 godini iznosila 23,4% ostvarenih u 1990. godini. Izvoz i uvoz takođe beleže negativan rast. Izvoz je opadao po prosečnoj stopi od -11,2%, a uvoz po stopi od -8,5%. U 2000. godini izvoz je iznosio svega 30,5%, a uvoz 41,1% ostvarenih u 1990. godini. Tek pri kraju 2000. godine dolazi do značajnijeg oživljavanja spoljno-trgovinske aktivnosti. Učešće investicija u društvenom proizvodu smanjeno je sa 20,3% u 1990. godini na 10,4% u 2000. godini. Investicije u 1990. godini nisu bile dovoljne ni za zamenu i modernizaciju amortizovanih osnovnih sredstava. Posle toga obim investicija nije bio dovoljan ni za prostu reprodukciju instalisanih kapaciteta, što je imalo za posledicu ubrzano tehničko-tehnološko zastarevanje privrede.

Nizak nivo investicione aktivnosti nepovoljno se odrazio na stanje osnovnih sredstava preduzeća. Osnovna sredstva su otpisana sa preko 65%, dok je oprema otpisana sa preko 85%. Veći deo preduzeća nije u stanju sa postojećom opremom da produkuje robe koje bi po ceni i kvalitetu bile konkurentne na domaćem i inostranom tržištu. Da bi to bila u stanju preduzeća moraju da se restrukturiraju odnosno dokapitališu kako bi bila u stanju da modernizuju svoju opremu i njome proizvedu robu koja bi bila konkurentna onoj iz uvoza.

U postojećim uslovima privatizacija se namentula kao jedino rešenje pošto je to način da preduzeća dođu do dodatnog kapitala za modernizaciju. Priliv inostranog kapitala osnovni je uslov za oživljavanje investicione aktivnosti i modernizaciju privrede. Strane direktne investicije su neophodne za pokretanje privredne aktivnosti ne samo zbog nedostatka domaćeg kapitala i velike nezaposlenosti, već i zbog unapređenja korporativnog upravljanja i transfera nove tehnologije. Međutim, nije realno očekivati da će priliv inostranog kapitala biti takvih dimenzija da bi mogao da reši sve privredne probleme. Stoga mora da se uradi mnogo više na privlačenju domaćeg kapitala u institucije finansijskog sistema. Do sada na tom planu nije mnogo učinjeno, a postoje čvrste indicije da u sektoru stanovništva postoje značajna novčana sredstva (uglavnom u deviznom obliku). Kada bi se ova sredstva našla u finansijskom sistemu, moglo bi mnogo više da se uradi na unapređenju proizvodnje malih i srednjih preduzeća.

3.2 Stanje privrede posle 2000. godine

Proces tranzicije na ovim prostorima započet je krajem 2000. godine, u momentu kada je nacionalna privreda bila u izuzetno teškom stanju. To se, pre svega, ogledalo u rastućoj inflaciji, disparitetu cena - posebno u proizvodnji osnovnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, energentskom deficitu, problemima vezanim za akumulirane i tekuće gubitke, nelikvidnost, redukovanoj proizvodnji koja je u proseku bila na nivou oko 50% ostvarene u 1989. godini, velikom broju nezaposlenih i niskom životnom standardu stanovništva.

Krajem 2000. godine definisana je reformska, a u okviru nje i nova stabilizaciona politika. Već početkom 2001. godine evidentirana je početna makroekonomska stabilnost. Nakon sprovedene liberalizacije cena, inflacija je višestruko smanjena, a trend njenog daljeg obaranja nastavljen je i u 2002. godini. Devizni kurs dinara je u tom periodu bio stabilan, a prodaja i kupovina deviza je vraćena u legalne tokove. Strukturne reforme započete su privatizacijom, prvim tenderskim i aukcijskim prodajama. Osim toga, sprovedene su i mere koje su se odnosile na bankarski sektor, penzioni sistem i tržište rada.

Međutim, brojna ograničenja koja otežavaju poslovanje privrede, prisutna su i dalje. Tehničko-tehnološka zastarelost najvećeg broja instalisanih kapaciteta, prevaziđena tehnologija, niska izvozna sposobnost i uvozna zavisnost, izražena nelikvidnost i nedostatak sredstava za finansiranje proizvodnje i izvoza, nedostatak investicionih sredstava, kao i izgubljena tržišta zbog sankcija i suženja domaćeg prostora, samo su neki od problema sa kojima se suočava srpska privreda nakon 2000. godine.

Krajem 2001. godine počeo je proces privatizacije, na osnovu zakona usvojenog sredinom iste godine. Naglo povećanje broja nezaposlenih, kao posledica otpuštanja zaposlenih u privatizovanim preduzećima, jedan je od neželjenih efekata, koji uz visoke rashode javne potrošnje i spoljnotrgovinski deficit, karakteriše posmatrani period.

Rešavanje problema vezanih za viškove radne snage, kao i visok obim finansijskih dugovanja u velikim preduzećima, iziskuje određene promene u domenu ekonomske politike.

Polazeći od navedenih okolnosti, razvoj opštine Bela Crkva u okviru privrednog razvoja Srbije, mora se bazirati na razvoju malih i srednjih preduzeća, revitalizaciji kapaciteta koji imaju ekonomsku perspektivu, uvažavajući princip efikasnosti upotrebe raspoloživih resursa.

Pretpostavka za aktiviranje raspoloživih razvojnih potencijala, kao što su prirodne pogodnosti za razvoj poljoprivrede i agroindustrijskog kompleksa, turizma i ugostiteljstva, jeste uloga države u stvaranju povoljnijih uslova za nesmetano oživljavanje privrednih tokova.

3.3 Trenutno stanje privrede

Poslovanje privrede Bele Crkve u periodu posle 2000. godine obeleženo je tranzicionom recesijom. Proizvodnja – industrijska i poljoprivredna, kao i ukupna privredna aktivnost beleže stagnaciju ili pad.

Intenzivan razvoj MSP i preduzetništva otpočeo je krajem osamdesetih godina prošlog veka, kada je zahvaljujući izmenama zakonskih propisa, došlo do liberalizacije u postupku osnivanja preduzeća i preduzetničkih radnji, odnosno stvaranja povoljnijih uslova za njihovo osnivanje.

Najveća ekspanzija registrovanih preduzeća i radnji sa svim nivoima, pa i u opštini Bela Crkva, bila je u periodu 1990-94. godine. Struktura MSP i preduzetničkih radnji, u skladu sa ekonomskim kretanjima tokom poslednjih 10-15 godina, ukazuju na manju zainteresovanost preduzetnika prema proizvodnim delatnostima i orijentisanost ka trgovini i određenim vidovima uslužnih delatnosti. U proteklom periodu u ukupno registrovanim preduzećima i radnjama najveći broj je iz oblasti trgovine.

Sve do kraja osamdesetih godina inustrijska proizvodnja je imala tendenciju rasta, a maksimalni obim proizvodnje dostignut je 1989. godine. Od 1990. godine započinje dugogodišnji trend izraženog pada inustrijske proizvodnje. U pojedinim godinama dolazilo je do blažeg oživljavanja rasta inustrijske proizvodnje (1997. i 1998. godine), ali je trend pada bio prisutan sve do sredine 2000. godine.

U periodu koji je za nama dominirala je resorno niska proizvodnja, sa niskim tehničko-tehnološkim sadržajem. Takva proizvodnja prvenstveno je bila namenjena zadovoljenju potreba domaćeg tržišta. U narednom periodu trebalo bi razvojne napore koncentrisati na izmenu nasleđene privredne strukture, sa težnjom da se preduzeća osposobe za proizvodnju međunarodno konkurentnih proizvoda.

Sa stanovišta iskustva iz prošlosti, raspoloživih resursa, prirodnih i drugih potencijala, industrijski kompleks koji bi trebalo da ima prioritet u budućoj razvojnoj strategiji je agroindustrijski kompleks, a u razmatranje se moraju prioritetno uključiti delatnosti kao što su sektor usluga i informatika.

Modeli savremene proizvodnje, prometa i usluga trebali bi da se zasnivaju na principima mrežne organizacije, kojom se ostvaruje kombinacija efekata ekonomije proizvodnje i prostora sa visokom fleksibilnošću. S obzirom na sada prisutan nedostatak kapitala, prioritet bi trebalo da dobiju nisko kapitalno intenzivne delatnosti, koje ostvaruju najpovoljniji neto devizni efekat. Ovakav koncept razvoja mora se zasnivati na malim i srednjim preduzećima.

Proces restrukturiranja treba da bude usmeren u pravcu povećanja rentabilnosti i profitabilnosti preduzeća, čime se stvaraju uslovi za oživljavanje investicione aktivnosti i modernizaciju proizvodnje. Od ne manjeg značaja je stvaranje sposobne preduzetničke i menadžerske strukture koja treba da postane nosilac razvojnih aspiracija.

Orijentacija na razvoj konkurentne i orijentisane industrijske strukture Bele Crkve suočava se, međutim, sa velikim ograničenjima. Najznačajnija ograničenja su nedostatak kapitala i zastarela tehnologija preduzeća.

Proizvodnja najdinamičnijih industrijskih grana u svetu je kapitalno intenzivna, a zasniva se na primeni savremenih tehnologija, kvalifikovanoj radnoj snazi i visokom kvalitetu proizvoda. Nasuprot tome, sadašnji izvoz u Srbiji zasniva se na standardizovanim proizvodima male tehnološke složenosti i niskim cenama, a počiva na jeftinoj radnoj snazi.

U Beloj Crkvi je ispod prosečna ekonomska snaga stanovništva – ostvareni dohodak na teritoriji opštine poslednjih godina ima negativan trend. Indeks dohotka po stanovniku u 1990. godini iznosio je 150,5%, zatim 1995. godine 102,7%, a 1999. godine 105,9% iznad republičkog proseka, da bi u narednom periodu beležio konstantan pad – u 1997. godini iznosio je 94,7%, u 1998. godini 87%, a u 1999. godini 88,5% ispod proseka republike, a poslednjih godina nalazi se i ispod proseka Vojvodine. Realni dohodak opštine Bela Crkva u 1999. godini je svega 35% dohotka iz 1990. godine, dok u strukturi dohotka najveće učešće ima

poljoprivreda (62%). Industrija ostvaruje 17,6% ukupnog dohotka, a visina aktivnih osnovnih sredstava po stanovniku je za 1/3 ispod republičkog proseka (72,9%). Promet na malo po stanovniku (42,3% proseka Republike) je među najnižim u Vojvodini. Visina izvornih budžetskih prihoda je znatno nepovoljnija od republičkog proseka (73,9%). Poslednji podaci govore da je ukupno zaposlenih 3.323, što je nešto više od 16% ukupnog stanovništva.

3.4 Agrokomples¹

Osnovne karakteristike poljoprivrednih gazdinstava Bele Crkve su:

- naturalni karakter proizvodnje,
- niži prinosi u odnosu na poljoprivredna preduzeća,
- veliki broj staračkih domaćinstava (bez aktivne radne snage),
- mešovita gazdinstva (koji deo prihoda stiču od poljoprivrede, a deo iz drugih privrednih oblasti),
- slaba tehnička opremljenost i zastarela mehanizacija,
- nepovoljni ekonomski rezultati.

Konkurentnost primarne poljoprivredne proizvodnje zbog izraženih specifičnosti (dug proizvodni proces, veliki uticaj prirodnih faktora proizvodnje, spor obrt kapitala, proizvodnja strateških proizvoda) može se posmatrati jedino integralno sa agroindustrijskim kompleksom (primarna poljoprivredna proizvodnja i prehrambena industrija).

Prednosti agroindustrijskog kompleksa su sledeće:

- povoljni klimatski (pre svega zemljišni) uslovi za primarnu poljoprivrednu proizvodnju,
- tradicija u proizvodnji i kvalifikovana radna snaga,
- postojeći kapaciti za preradu poljoprivrednih proizvoda.

Potencijal za rast poljoprivredne proizvodnje je značajnije povećanje prinosa osnovnih poljoprivrednih proizvoda koji su poslednjih nekoliko godina znatno niži nego što omogućuje genetski potencijal sorti i hibrida u prosečnim uslovima proizvodnje.

Tokom devedesetih godina, a zbog opšte krize u zemlji, dolazi do značajnog opadanja prinosa u poljoprivredi i do drastičnog pada korišćenja kapaciteta u prerađivačkoj industriji.

Za uspešan razvoj poljoprivrednih preduzeća i agroindustrijskog kompleksa moraju se omogućiti sledeći uslovi: stvaranje tržišnog ambijenta, uz minimalnu zaštitu države (strateški proizvodi); nužno je otvaranje tržišta, uz prihvatljive oblike zaštite domaće proizvodnje. Jedan od bitnih faktora za razvoj poljoprivrede je postojanje pravne države, koja će garantovati ispunjavanje ugovorenih obaveza države prema agrokomplesu.

Interni uslovi razvoja podrazumevaju:

---

¹ Agrokomples i turizam su izdvojeni u analizi zbog njihove strateške važnosti za Belu Crkvu

- stvaranje uslova za povećanje ekonomske efikasnosti,
- intenziviranje svih vidova proizvodnje,
- optimiziranje strukture proizvodnje,
- ekonomsko povezivanje,
- efikasno upravljanje i rukovođenje,
- postojanje stimulativnog sistema motivacije.

Integracionim procesima treba omogućiti stvaranje velikih poslovnih sistema koji će biti ekonomski sposobni da na domaćem i svetskom tržištu opstanu u konkurenciji sa velikim multinacionalnim kompanijama za proizvodnju hrane.

Za ukupan razvoj seljačkih gazdinstava nužno je njihovo ukрупnjavanje što će omogućiti efikasniju i intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju.

Druga mogućnost razvoja individualnog poljoprivrednog sektora je prerada odnosno finalizacija sopstvene primarne poljoprivredne proizvodnje. Najznačajniji faktori koji utiču na razvoj ovog sektora poljoprivrede su menadžment, finansiranje, tržište, prirodni uslovi i organizovana podrška države.

Najznačajnije mogućnosti razvoja malih i srednjih preduzeća u poljoprivredi su:

- proizvodnja specifičnih vrsta hleba i peciva,
- prerada kukuruza (kvasac, alkohol i dr.),
- ekološka ambalaža od žetvenih ostataka,
- energetske briketi od ostataka proizvoda poljoprivrede i šumarstva,
- proizvodnja i prerada povrća (zamrzavanje i topla prerada),
- prerada voća (hladnjače za čuvanje i pakovanje; kompoti i pasterizovano voće; sušeno voće),
- prerada stočarskih proizvoda,
- proizvodnja i prerada rečne ribe,
- proizvodnja predmeta od pruća,
- proizvodnja umetničkih suvenira od materijala biljnog porekla.

3.5 Turizam

Ugostiteljstvo i turizam, kao i privreda u celini, poslovali su u poslednjoj deceniji XX veka u ambijentu koji im nije pogodovao. Izloženi su bili delovanju mnogobrojnih, izuzetno nepovoljnih, faktora ekonomske i političke prirode, koji su iz međunarodnog okruženja bitno uticali na uslove privređivanja i limitirajuće delovali na mogućnosti razvoja. Razvoj u ovoj oblasti bio je usporen i delovanjem brojnih drugih faktora (nizak nivo investicionih ulaganja, pad životnog standarda stanovništva). U takvim okolnostima, turistički promet u opštini Bela Crkva zabeležio je pad u broju platežno sposobnih posetilaca. Početkom XXI veka primetni su znaci oporavka u oblasti ugostiteljstva i turizma, ali je razvoj nestrukturiran. Materijalna osnova ugostiteljstva u

opštini Bela Crkva (naročito smeštajni kapaciteti) ograničava mogućnosti razvoja turizma. Struktura smeštajnih kapaciteta, a naročito njihov kvalitet (najveći broj smeštajnih kapaciteta egzistira više godina bez značajnijih ulaganja u poboljšanje njihovog kvaliteta) ne udovoljavaju zahtevima savremene turističke tražnje. Broj ugostiteljskih objekata koji pružaju usluge ishrane i pića na teritoriji opštine Bela Crkva je dovoljan za sadašnji nivo posećenosti i strukturu gostiju, ali ne mogu da obezbede preko potreban rast ponude i podizanje kvaliteta usluge. Mali je broj kvalitetnih ili specijalizovanih restorana, a posebno onih koji u ponudi imaju zastupljeno vojvođansko ili nacionalno kulinarstvo i onih koji mogu dati prepoznatljivo obeležje ugostiteljskoj ponudi mesta.

Ugostiteljstvo kao delatnost karakteriše visoko učešće živog rada tako da kvalitet usluge i odnos prema gostu može značajno uticati na rezultate poslovanja. Kvalifikaciona struktura zaposlenih nije, međutim, na potrebnom nivou. Domaće putničke agencije dugi niz godina su orijentisane na odvođenje turista – lokalnog stanovništva u turističke centre. Prostorno sužavanje domaćeg turističkog tržišta u poslednjoj deceniji XX veka, pad životnog standarda stanovništva i pojačana konkurencija, uslovili su da se putničke agencije angažuju i na planu razvoja receptivnog turizma, što je velika šansa za dovođenje turista u Belu Crkvu.

Osnovne karakteristike turističkog prometa u opštini Bela Crkva su:

- nizak nivo turističkog prometa izražen u apsolutnom i relativnom iznosu
- uslovljenost inostranog turističkog prometa mogućnošću plasmana ponude lovnog turizma;
- domaći turizam daje osnovno obeležje turističkom prometu (njegovo učešće u strukturi ukupnog turističkog prometa kreće se između 85% i 90% što, približno, odgovara i strukturi turističkog prometa na nivou Pokrajine);
- mala prosečna dužina boravka posetilaca;
- nizak nivo korišćenja smeštajnih kapaciteta (oko 30%);
- mala turistička potrošnja, koja se gotovo u potpunosti realizuje u ugostiteljstvu;
- kratka turistička sezona.

Ciljevi razvoja turizma su u funkciji podsticanja razvoja prioriternih oblasti i sticanja dobiti, pri čemu je od izuzetne važnosti doprinos turizma očuvanju i zaštiti životne sredine.

Posebni ciljevi razvoja turizma u opštini Bela Crkva su: kompletiranje i zaokruživanje postojeće turističke ponude kao i intenziviranje njenog korišćenja, podizanje kvaliteta ugostiteljskih i turističkih usluga, razvoj malih i srednjih preduzeća u ovoj oblasti kao osnove upotpunjavanja turističke ponude i bržeg zapošljavanja, povećanje obima turističkog prometa, bolje korišćenje smeštajnih kapaciteta, poboljšanje pozicije na turističkom tržištu, stimulisanje, pored ekonomske kao osnovne, i socijalne funkcije

Kompleks Belocrkvanskih jezera-avionski snimak

turizma, posebno u sferi zdravstvene i sportske rekreacije, sporta i edukacije dece i mladih, kao i unapređenje uslova za dnevni i nedeljni odmor i rekreaciju stanovništva uređenjem izletišta, turističkim i komunalnim opremanjem, uređenjem lovišta i kulturno-istorijskih spomenika.

Kako bi se ciljevi razvoja mogli realizovati, neophodno je obezbediti konzistentnost i efikasnost u odlučivanju i usmeravanju aktivnosti u ovoj oblasti, odnosno da razvojna politika bude zasnovana na sledećim kriterijumima:

- kompatibilnost sa sistemom vrednosti društva, odnosno društvenim ciljevima razvoja,
- koncept održivog – usklađenog razvoja turizma, odnosno njegova ekonomska, ekološka, demografska i svaka druga usklađenost na konkretnom području,
- uvažavanje dugoročnih potreba, interesa i želja potrošača,
- razvoj domaćeg turizma, kao osnove turističkog prometa,
- orijentisanost turističke ponude ka specifičnim tržišnim segmentima,
- zasnovanost na konceptu regionalizacije turističkih prostora,
- podsticanje razvoja malih i srednjih preduzeća,
- korišćenje rezultata istraživanja turističkog tržišta na svim nivoima,
- usaglašenost komunalne infrastrukture sa potrebama turizma,
- komplementarnost sadržaja turističke ponude,
- specijalizacija ugostiteljskih objekata.

Detali sa Gradskog jezera

Razvojne perspektive turizma i ugostiteljstva u opštini Bela Crkva zasnivaju se na definisanju objektivnog mesta ove delatnosti i doprinosa koji ona može dati razvoju i afirmaciji opštine, kao i naseljenih mesta.

Razvoj turizma zasniva se na sledećim vidovima:

- izletnički turizam,
- lovni turizam,
- kulturno-manifestacioni turizam,
- sportsko-rekreativni turizam.

Izletnički turizam se može bazirati na prirodnom bogatstvu - jezerima, koja su najatraktivniji deo turističke ponude na području opštine Bela Crkva. I ekskurzioni turizam, kao jedna vrsta izletničkog turizma nije iskorišćen u dovoljnoj meri, posebno ako se ima u vidu da na inostranom turističkom tržištu za ovim vidom turizma postoji tražnja koja beleži stalan rast. Jezera privlače ljubitelje prirode i ribolova, a tokom leta ih posećuje veliki broj kupača iz Beograda, Pančeva i Vršca. Izradom turističke infrastrukture i drugih pratećih sadržaja i uključivanjem komplementarnih delatnosti u turističku ponudu, uz adekvatne mere zaštite prirode, stvoriće se uslovi za razvoj turizma, što je značajno sa aspekta njegovih višestrukih ekonomskih, socijalnih,

demografskih i drugih efekata. Ponudu izletničkog turizma treba usmeriti ka lokalnoj i regionalnoj tražnji i uspostavljanju tokova turističke razmene koji prate privrednu i druge oblike saradnje.

Lovni turizam može biti atraktivan segment turističke ponude opštine, posebno za inostrano tržište i to van letnje sezone. On je do 1990.godine na širem nacionalnom području bio važan s obzirom da je predstavljao značajan izvor deviznih prihoda. Povratkom naše zemlje na međunarodno turističko tržište, stvaraju se pretpostavke da lovci iz inostranstva ponovo čine osnov

inostranog turističkog prometa u opštini Bela Crkva. Radi ostvarenja tog cilja neophodno je usmeriti aktivnost ka stvaranju i unapređenju fonda divljači, poboljšanju stanišnih uslova, uređenju lovišta, planskom odstrelu divljači, kao i promotivnom nastupu na ino-tržištu.

Manifestacioni turizam se može graditi unapređenjem kulturnih programa i širim uključivanjem elemenata folkloru u klasičnu turističku ponudu. Kada govorimo o potencijalu manifestacionog turizma svakako treba pomenuti brojne manifestacije: "Karneval cveća", "Izlov Besija-soma kapitalca", "Moto skup", "Bela Crkva u jabukama", moto skup, "Vračevgajski kotlić", i mnoge druge manje značajne manifestacije.

Sportska rekreacija je autentična potreba svakog čoveka vezana za zdravlje, zabavu, relaksaciju i značajan faktor njegove biološko-zdravstveno i socio-psihološke ravnoteže. Sport obezbeđuje: pozitivan imidž grada, investicije za izgradnju i održavanje sportskih objekata, bolje korišćenje smeštajnih kapaciteta i kvalitetniju vanpansionsku potrošnju. Osim ovih efekata sport omogućava zadovoljenje fizičkog, mentalnog, socijalnog i sociološkog aspekta. Ovaj vid turizma komplementaran je gotovo sa svim ostalim vidovima turističkih kretanja. Naravno, Bela Crkva sa neverovatnim prirodnim resursima predstavlja značajan potencijal za razvoj sportsko-rekreativnog turizma, koji postaje sve zastupljeniji vid turizma.

U okviru prostornog plana Republike Srbije i reorganizacije turističkih prostora, područje Bele Crkve je svrstano u Peripanonsku turističku regiju u sklopu Centralne turističke zone Srbije (II D stepena, oko srednjih i donjih tokova Dunava i Save i u njihovim brdsko – planinskim zaleđima) sa Beogradom, kao glavnim emitivnim centrom.

3.6 Indikatori poslovanja preuzeća po veličini i svojini

Poslovni rezultati, posmatrano po veličini i vlasništvu preduzeća, ukazuju na sledeće:

- pokrivenost ukupnih rashoda ukupnim prihodima, kao i poslovnih rashoda poslovnim prihodima ostvaruje se kod privatnih malih i srednjih preduzeća,
- efikasnost poslovanja malih, odnosno privatnih preduzeća je na višem nivou u poređenju sa ostalim preduzećima.
- dobit po radniku najviša je kod malih preduzeća,

3.7 Osnovna ograničenja bržem razvoju preduzetništva

Ranijih godina funkcionisanje privrede na svim nivoima počivalo je na velikim privrednim sistemima, koji su postali kočnica i ograničavajući faktor budućeg razvoja. Započeti proces tranzicije ukazuje na strukturalne neusklađenosti i funkcionalnost organizacije, naročito u pogledu veličine privrednih subjekata.

Brojni i veliki problemi iz prethodnog perioda najviše opredeljuju uslove privređivanja, pa time i nepovoljan položaj malih i srednjih preduzeća i preduzetnika.

Uslovi i način poslovanja MSP i preduzetnika regulisani su, prvenstveno republičkim zakonima i drugim propisima, dok je nadležnost lokalne samouprave ograničena i svodi se na regulisanje samo pojedinih pitanja koja su od značaja za rad preduzetnika.

U našoj zemlji ne postoje propisi koji se posebno odnose na MSP, tako da se njihov položaj i poslovanje može posmatrati sa stanovišta odredaba vezanih za privredne subjekte uopšte.

Dalji razvoj preduzetništva i ubrzani rast sektora malih i srednjih preduzeća podrazumeva, pre svega, sprovođenje Strategije razvoja MSP i preduzetništva u Republici Srbiji od 2003. do 2008. godine, kao i izmenu postojećih zakonskih rešenja i donošenje novih, stimulativnih vidova podrške i olakšica razvoju MSP.

Što se tiče institucija na lokalnom nivou, relevantnih za razvoj MSP i preduzetništva, njihova funkcija je pružanje nefinansijske podrške istim. Osim opštinskog registracionog organa, to su mogu biti udruženja preduzetnika, udruženja privatnih proizvođača, regionalna privredna komora i regionalni centar za razvoj MSPP (Banat).

Razvojni programi i projekti u oblasti privatnog preduzetništva i MSP do sada nisu imali odgovarajuću finansijsku podršku. Celokupan bankarski sistem, sa malim izuzecima, nije pratio privatno preduzetništvo, procedura dobijanja bankarskih kredita nije komplikovana, ali su uslovi i kamatne stope veoma nepovoljni. U finansiranju projekata i programa, apsolutna prednost je do sada davana pravnim licima, uprkos činjenici da su preduzetnici ne retko svojom celokupnom imovinom garantovali otplatu duga.

Restruktuiranje bankarskog sistema je u toku, ali se sam proces odvija sporije od potreba i očekivanja.

Veliki broj malih i srednjih preduzeća finansira se iz sopstvenih sredstava. Ta sredstva, po pravilu nisu dovoljna za brži razvoj MSP.

U takvim uslovima država se uključila u kreditiranje različitih projekata preko Republičkog fonda za razvoj i Fonda za razvoj AP Vojvodine. Sredstva za ove namene obezbeđuju se iz budžeta, od prodaje društvenog kapitala, priliva anuiteta od kredita, pozajmica od banaka, itd. Ovo su trenutno jedina podsticajna sredstva namenjena razvoju MSPP, imajući u vidu uslove kreditiranja (visinu kamatne stope, veličinu kredita, uslove dobijanja).

4. Infrastrukturne pretpostavke razvoja

4.1 Prirodni potencijali

Najznačajniji element prirodnog okruženja na području opštine Bela Crkva je obilje voda, kako površinskih tako i podzemnih. Od površinskih voda najznačajnije su reke Dunav, Karaš i Nera, veštački vodotoci kanal DTD, mlinski kanal Jaruga, kanali drenažnog sistema "Nera – Karaš – Katjasovo" i jezera nastala posle iskopa šljunka. Raspoložive vode na teritoriji opštine su zadovoljavajućeg kvaliteta jer je belocrkvanska kanalizacija jedini zagađivač. Bogatstvo voda uslovilo je i izgradnju višenamenskih i mini akumulacija na teritoriji opštine. Sedam jezera nastalih eksploatacijom šljunka predstavljaju svojevrsne mini akumulacije za višenamensko korišćenje. Ova jezera zahvataju prostor od oko 150 ha, na međusobnom maksimalnom rastojanju od 150 do 200 metara. Najstarije i rekreativnim potrebama prilagođeno je gradsko jezero na kojem su izgrađene betonske i peščane plaže, višedelna skakaonica i vaterpolo igralište.

Postojeći sistemi za navodnjavanje pokrivaju poljoprivrednu površinu od oko 1.200ha. Najstariji sistem za navodnjavanje je iz 1980. godine i kapaciteta je navodnjavanja 450 ha. 1991. godine izgrađen je savremeniji sistem za navodnjavanje još 45 ha. Od 1990. godine u eksploataciji je i sistem za navodnjavanje "Kremzer" sa vodozahvatom kojim se vrši navodnjavanje 80 ha poljoprivrednih površina. Osim većih, postoji i nekoliko manjih sistema za navodnjavanje koji zajedno obuhvataju oko 150 ha.

U oblasti odvodnjavanja postoji izgrađena drenažna kanalska mreža iz koje se voda preko crpnih stanica prebacuje u Dunav i ostale vodotokove. Najveće štete na poljoprivrednim površinama nastaju zbog nereguliranih vodotokova Nere i Karaša i neizgrađenih odbrambenih nasipa. Ove reke se u toku godine izlivaju više puta i plave oko 4.000 ha.

Lokalitet "Labudovo okno" se prostire na oko 360 ha Deliblatske peščare u njenom kontaktu sa rekam Dunav i pogodan je za unapređenje turizma opštine u pogledu lova, ribolova, sporta i rekreacije.

4.2 Komunalna infrastruktura

Stanje u oblasti privredne i komunalne infrastrukture predstavlja jedno od najvećih razvojnih ograničenja. Neopremljenost regionalne putne mreže, nefunkcionalnost železničkog saobraćaja i izrazito niska opremljenost opštine komunalnom infrastrukturom su osnovne karakteristike Bele Crkve.

Bela Crkva je prigranična opština prema Rumuniji. Saobraćajna povezanost opštine sa susednom državom je dobra (magistralni put M – 7/1), a malogranični prelaz se nalazi u Kaluđerovu. Dugogodišnji nedostatak sredstava za održavanje i rekonstrukciju puteva doveo je do ubrzane degradacije postojećeg putnog fonda, te je tehnički nivo putne mreže nizak. Od ukupno 147 km puteva sa savremenim kolovozom je samo 84 km. Putna mreža opštine Bela Crkva sastoji se od 26 km magistralnog, 21 km regionalnih i 100 km lokalnih puteva. Preko teritorije opštine Bela Crkva prolazi magistralni put M– 7/1

(Uljma – Bela Crkva – Kaluđerovo) i dva regionalna puta: R -126 (Vršac – Crvena Crkva) i R-115 (Kovin – Vračev Gaj – Bela Crkva). Iako su magistralni i regionalni putevi na teritoriji opštine sa savremenom podlogom, njihovo stanje zahteva rekonstrukciju i modernizaciju. Lokalnom putnom mrežom povezana su sva sela sa sedištem opštine. Od 100km kategorisanih lokalnih puteva, sa savremenom podlogom je 37 km dok je 63 km sa zemljanom i makadamskom podlogom.

Preko teritorije opštine Bela Crkva prolazi železnička pruga Bela Crkva–Vršac–Zrenjanin–Beograd. Ova železnička pruga je najstarija u Srbiji (datira iz 1856. godine). Ukidanjem pruga Jasenovo–Žam i Bela Crkva–Sokol odvijanje železničkog saobraćaja opalo je u intenzitetu. Ukinuta železnička pruga je nekada bila veza Srbije sa Rumunijom.

Rečni saobraćaj je neznatan iako postoje odgovarajući preduslovi za njegov razvoj. Ne postoji ni jedno uređeno pristanište, osim improvizovanog putničkog na obali Dunava. Na Dunavu se obavlja i nedovoljno organizovan saobraćaj skelama. Vodene saobraćajnice su magistralnog karaktera (Dunav i kanal DTD).

Elektrodistributivna prenosna mreža nije pratila razvoj opštine i povećanje potrošnje električne energije što se odrazilo na kvalitet i pouzdanost u snabdevanju električnom energijom cele teritorije opštine. Prostornim planom Republike Srbije planirana je izgradnja hidroelektrane na kanalu DTD na ustavi "Kajtasovo", što bi trebalo da doprinese podizanju kvaliteta snabdevanja električnom energijom. Takođe, treba pomenuti da su na prostoru opštine veoma česti vetrovi, što u budućnosti predstavlja potencijalni izvor energije.

Na teritoriji opštine Bela Crkva još uvek nije izvršena gasifikacija, ali su nedavno za nju obezbeđena sredstva iz Nacionalnog investicionog plana.

Stepen razvijenosti telefonske mreže ne zadovoljava savremene potrebe i predstavlja ograničavajući faktor daljeg razvoja opštine. Osnovni problemi u obavljanju telefonskog saobraćaja vezan je za nepostojanje telefonskih centrala u mesnim zajednicama Banatska Palanka, Crvena Crkva, Dobričevo i Kajtasovo.

4.3 Opšte opservacije

Ako se uzmu u obzir osnovna obeležja, raznovrsnost i atraktivnost prirodnih potencijala i preduslovi za razvoj poljoprivrede, industrijskog kompleksa i turizma, kao i stepen njihove atraktivnosti, može se reći da postoji značajan razvojni prostor pred opštinom Bela Crkva, iako ga ugrožavaju mnoge društvene tendencije. Naime, negativan prirodni priraštaj, pad stope fertiliteta, emigracioni procesi, demografsko pražnjenje celokupnog područja i nepovoljna starosna struktura aktivnog stanovništva uz nepovoljnu kvalifikacionu strukturu radno sposobnog stanovništva, jasno ukazuju da će radna snaga u narednom periodu predstavljati centralni problem i jedno od najvećih razvojnih ograničenja. Čitava perspektiva društveno-ekonomskog razvoja je u zavisnosti od biološke reprodukcije stanovništva u budućnosti. Odliv stanovnika u poljoprivrednoj opštini najteže posledice ostavlja na život i rad u seoskim domaćinstvima, čime se povećava kontigent socijalno ugroženih kategorija. Te kategorije materijalno pritiskaju aktivno stanovništvo, umanjuju mu investicionu moć i usmeravaju ka daljem napuštanju prostora čime se negativni društveni trendovi međusobno pohranjuju. Demografska i društvena kretanja ukazuju da će ljudski

resursi biti "usko grlo" razvoja opštine Bela Crkva. S obzirom na to da se radi o pograničnom području relativno udaljenom od većih gradova koji bi mogli biti prelivni rezervoar radne snage, Bela Crkva je prinuđena da u strategiji razvoja prvenstveno predvidi aktivnosti koje može da iznese dostupna domicilna radna snaga. Da bi se proces depopulacije opštine zaustavio neophodno je veliku pažnju posvetiti nivou i kvalitetu zadovoljavanja potreba stanovništva u sferi obrazovanja, kulture, zdravstva, zaštiti socijalno ugroženih lica, kao i uslovima za pravilan rast i razvoj mladih u oblasti dečje zaštite i fizičke kulture.

Negativni trendovi ne mogu se preokrenuti brzo, niti je to moguće obezbediti administrativnim odlukama. Postupanje lokalne samouprave treba da ide u smeru zaustavljanja uzročnika negativnih tendencija, u dugoročnom pogledu.

Osnovni zaključak ove analize je da lokalni centar moći, oličen u opštinskoj administraciji treba da se odrekne uloge glavnog, a često i jedinog nosioca razvojnih projekata, pri čemu su budžetska, odnosno druga javna sredstva osnovni izvor finansiranja razvoja. Lokalna samouprava treba da propisuje i stvara uslove koji će omogućiti privatnom kapitalu da u svom procesu oplodnje u Beloj Crkvi pronađe pogodno tlo, te da aktivno afirmiše razvojne programe kako bi oni bili široko prihvaćeni od strane građana. Pri tom organi opštine ne bi smeli da naprave grešku „svaštarenja“ zbog loše početne ekonomske pozicije u kreiranju strategije razvoja, koja najčešće počinje prihvatanjem bilo kakve investicije zarad katkotrajnih pozitivnih efekata po opštinski budžet i političkog imidža nosilaca lokalne vlasti, koji popravljaju svako povećanje broja zaposlenih. Nastavak strategije „svaštarenja“ je najčešće u inflaciji usvojenih predloga i projekata koji dugo čekaju na realizaciju zbog nejasnih prioriteta. Zarad političkog ili teritorijalnog konsenzusa u razvojnu strategiju se često nerealno uvrštavaju aktivnosti koje ne doprinose najbržem i najlakšem dolasku do osnovnog cilja. Takve strategije su osuđene na propast. U planiranju je potrebno zadržati realističan pogled na unutrašnje resurse i razvojne mogućnosti. Savremeni trendovi u razvijenom svetu pokazuju da mesta poput Bele Crkve imaju najviše dve grupe delatnosti koje im obezbeđuju proširenu reprodukciju i stabilan razvoj. Nerealno je očekivati da će Bela Crkva u dogledno vreme biti istovremeno turistički, industrijski, saobraćajni, zdravstveni i kulturni centar iako za sve to ima preduslove i upotrebljive ideje. Potencijale i ideje treba dugoročno rasporediti i postupno realizovati, da ne bi ostali na nivou većitih potencijala i ideja koji jedni druge sputavaju.

Na osnovu demografskih i društvenih kretanja, trenutnog ekonomskog stanja i infrastrukturnih uslova logično je da se Bela Crkva u narednom periodu okrene turizmu i agroindustrijskom kompleksu. Takvo usmerenje zahteva jednostavna činjenica da je i turizmu i agrokompleksu neophodni preduslov prirodni potencijal nekog područja, a ne njegova društvena infrastruktura.

Paralelno sa naporima da se u oblasti turizma i agrokompleksa napravi razvojni pomak, lokalna samouprava treba da nastavi dosadašnje aktivnosti na izgradnji bazične infrastrukture, kako komunalne tako i socijalne, ali i da se angažuje u pogledu afirmativnih delatnosti – brendiranja Bele Crkve, kao turističke destinacije i investicionog podneblja.

U svakoj od nabrojanih segmenata razvoja, opština ima različitu ulogu i dubinu upliva u planirane aktivnosti. U oblasti izgradnje bazične infrastrukture ona je gotovo jedini akter i finansijer. U oblasti turizma, opština kao političko-pravni subjekt i investitor treba da ima značajnu ulogu, u smislu ravnopravnog učesnika u realizaciji strategije razvoja, ali ne presudnu, dok je u oblasti industrijskog razvoja na opštini samo početni korak -da stvori preduslove i kriterijume za operisanje privatnog kapitala. Opština treba da bude finansijer lobiranja i efektivne komunikacije u početnom periodu razvoja, ali ne i realizator tih aktivnosti.

4. PODACI O MIGRANTSKIM GRUPAMA U OPŠTINI BELA CRKVA

Opšti podaci

Opština Bela Crkva se od početka izbijanja ratnih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije uključila u napore čitave države u zbrinjavanju izbeglica. Mada u našoj opštini nije bilo velikog priliva ljudi kao u nekim drugim krajevima Srbije, uloženo je puno napora i naših ograničenih resursa, da se tim ljudima olakša prijem i boravak u novoj sredini.

Ono što generalno karakteriše boravak izbeglih i prognanih lica ovde, je da je puno mladih i radno sposobnih ljudi vrlo brzo otišlo u druge gradove, gde je bolja ekonomska situacija i gde su mogli da se zaposle (Vršac, Beograd, Novi Sad...), kao i u inostranstvo. Oni koji su ostali u Beloj Crkvi, nisu imali nikakvih problema u integraciji u novu sredinu. Njihovi problemi su isti oni, koje muče i lokalno stanovništvo.

U sledeće tri tabele ćemo dati podatke, koji će najbolje ilustrovati kretanje broja izbeglih i prognanih lica, kao i interno raseljenih sa KiM, kao i starosnu i polnu strukturu onih, koji trenutno imaju ovaj status u našoj opštini.

Kretanje broja izbeglih i prognanih lica iz Hrvatske i BiH, kao i interno raseljenih sa KiM u opštini Bela Crkva

	Popis 27.12.1999.	Stanje u maju 2000.	Popis 25.04.2001.	Popis januar 2005.
Izbegla i prognana lica iz Hrvatske i BiH.	739	688	693	147
Interno raseljena lica sa KiM.	73	131	74	41
Ukupno	812	819	767	188

Starosna struktura izbeglih i prognanih lica iz Hrvatske i BiH, kao i interno raseljenih sa KiM u opštini Bela Crkva

Starosna struktura	Interno raseljeni sa KiM.	Izbegla i prog. lica iz Hrvatske i BiH.
0-6	-	4
7-14	6	15
15-18	7	18
19-65	22	94
Preko 65 godina	6	16

Polna struktura izbeglih i prognanih lica iz Hrvatske i BiH kao i interno raseljenih sa KiM u opštini Bela Crkva

Polna struktura	Interno raseljena lica sa KiM	Izbegla i prog. lica iz Hrvatske i BiH.
Muškarci	25	69
Žene	16	78

Prema zvaničnim podacima Komesarijata za izbeglice iz juna 2023. godine u opštini Bela Crkva bilo je evidentirano 26 lica sa izbegličkim statusom, dok je evidentiranih interno raseljenih lica bilo ukupno 38.

Projekti koji su ostvareni u cilju zbrinjavanja izbeglih i interno raseljenih lica na području opštine Bela Crkva

Komesarijat za izbegla lica je novembra 2000. godine završio i dodelio 12 stanova u Beloj Crkvi u ul. Jovana Popovića br.10. Izgradnju stanova je finansirao Komesarijat za izbegla lica, uz pomoć SDR-a i UNHCR-a i oformio komisiju, koja je izvršila raspodelu istih. Komisija je bila mešovita i sačinjavali su je: Janković Radosav-poverenik za izbegla lica Bele Crkve, Ljilja Rakić- koordinator komesarijata za izbegla lica Republike Srbije, Jadranka Marić- predstavnik UNHCR-a, Robert

Lestmajer predstavnik UNHCR-a, Petar Puljević predstavnik SDR-a i Tomislav Dmitrović sekretar SO Bela Crkva. Ova komisija je utvrdila rang listu i izvršila raspodelu stanova.

Februara 2000. godine u selu Banatska Subotica završene su 4 stambene jedinice sa ukupno 8 stanova. Stanovi su izgrađeni po principu samogradnje, dakle porodicama je dat materijal, a one su same izgradile stanove. Dana 16.02.2000. godine zajednička komisija za raspodelu stanova je održala sastanak u Banatskoj Subotici, a članovi ove komisije su bili: Janković Radosav-poverenik za izbegla lica Bele Crkve, Ljilja Rakić- koordinator komesarijata za izbegla lica Republike Srbije, Jadranka Marić- predstavnik UNHCR-a, Vladan Đukić-predstavnik UNHCR-a, Robert Lestmajer predstavnik UNHCR-a, Petar Puljević predstavnik SDR-a i Tomislav Dmitrović sekretar SO Bela Crkva.

Za sprovođenje ovoga programa, posebno se zahvaljujemo koordinatoru povereništava za južnobanatski okrug Ljilji Rakić.

U opštini Bela Crkva sproveden je veoma uspešan projekat švedske humanitarne organizacije „Individualna pomoć“, koja je finansirala kupovinu napuštenih kuća u selima Kusić i Kruščica, kao i osnivanje poljoprivredne zadruge, čiji su članovi budući vlasnici tih kuća. Namera švedske humanitarne organizacije „Individualna pomoć“ je bila, da se ti ljudi obuče i opreme za bavljenje organskom poljoprivrednom proizvodnjom. **U selu Kusić je kupljeno sedam kuća. Šest kuća su dobile izbegličke porodice, a jednu kuću je dobila socijalno ugrožena porodica iz Bele Crkve, koju je predložio Centar za socijalni rad Bela Crkva. Komisiju za dodelu tih kuća su sačinjavali: Verica Radulović predstavnik Centra za socijalni rad, sekretar Crvenog krsta Vladimir Radonjić, poverenik za izbegla lica Radosav Janković i Boško Mitrašinović predstavnik švedske humanitarne organizacije „Individualna pomoć“. Opština Bela Crkva i MZ Kusić su prepoznali važnost ovoga projekta i obezbedili 7 hektara obradive zemlje za osnivanje poljoprivredne zadruge.** Švedska humanitarna organizacija „Individualna pomoć“ je obezbedila jedan traktor sa priključnim mašinama, za obradu gore pomenutog zemljišta. Valja pomenuti i to da je švedska humanitarna organizacija „Individualna pomoć“ obezbedila i stelne junice za porodice koje su se opredelile za taj vid proizvodnje, kao i pet plastenika za ljude koji su učestvovali u ovom projektu.

U selu Kruščica 2007. godine je otkupljeno 10 kuća. Ovoga puta šest kuća je dodeljeno socijalno ugroženim porodicama iz Bele Crkve, koje je predložio Centar za socijalni rad Bela Crkva, a četiri kuće su dodelejne izbegličkim porodicama. U finansiranju ove akcije su učestvovali švedska humanitarna organizacija „Individualna pomoć“, koja je otkupila 7 kuća i organizacija IOM koja je otkupila 3 kuće. I u Kruščici je obezbeđeno obradivo zemljište za zasnivanje organske poljoprivredne proizvodnje. U Kruščici su izbegličkim porodicama dodeljena i dva plastenika.

Takođe smo završili projekat “Podela građevinskog materijala u okviru potprojekta 2 - Regionalni stambeni program u Republici Srbiji” za još sedam porodica izbeglica. Ovaj projekat je započet još 2016. godine i četiri porodice su već dobile građevinski materijal u vrednosti od 9.000 evra (ukupno 11 porodica), koji je već ugrađen.

2. Završili smo projekat “Pomoć u kupovini kuća na selu (Podprojekat 8, Komponenta 4 - seoske kuće)« u opštini Bela Crkva. Ovaj projekat je završen u 2019. godini. Za 8 porodica je kupljena kuća (svaka porodica dobija još i građevinski materijal u vrednosti od 1.500 evra).

Izbegla i prognana lica na teritoriji naše opštine su dobijale i druge vrste pomoći. Treba pomenuti peći na čvrsto gorivo i ogrevno drvo, visokokalorični ugalj itd. Takođe treba pometu da su izbegla i prognana lica, kao i raseljena lica sa Kosova i Metohije do marta 2003. dobijali pomoć u osnovnim životnim namirnicama od strane Crvenog krsta.

Treba istaći da je opština Bela Crkva u skladu sa svojim skromnim mogućnostima bila veoma aktivna u naporima da se zbrine izbeglo stanovništvo u našoj opštini. U zbrinjavanju izbeglih lica i kasnije raseljenih sa Kosova i Metohije, ogromnu ulogu su imali Crveni krst Bele Crkve i Povereništvo za izbegla lica Bele Crkve.

Projekti koje planiramo da sprovedemo u cilju trajnog zbrinjavanja izbeglih i interno raseljenih lica

Kao što smo gore pomenuli, izbegla i raseljena lica, koja su odlučila da ostanu u Beloj Crkvi su se potpuno integrisala u našu sredinu i sada ih muče problemi, koji muče i ostale stanovnike naše opštine. Ono u čemu se slažu svi oni koji se bave pitanjima rešavanja problema ovih lica, kao i naši novi sugrađani, najteže od svih egzistencijalnih problema im pada nemanje vlastitog krova nad glavom. Iz razgovora sa izbeglim i prognanim licima, stekli smo zajednički utisak, da bi integracija u novu sredinu bila potpuna, ukoliko bi se ovaj problem trajno rešio. Mnogi od njih, sve ove godine i dalje plaćaju stanarinu, što je u našoj sredini, gde je posao teško naći (na evidenciji u birou za nezaposlene je više od 2.000 građana), a gde su plate veoma male, ogroman izdatak.

Zbog toga smo zaključili da je rešavanje strambenog pitanja izbeglih i raseljenih lica najveći i najteži problem, koji u našoj opštini treba da rešimo.

Ovaj problem, kao i do sada, možemo da rešimo na dva načina. Otkupom napuštenih kuća u seoskim domaćinstvima i izgradnjom novih stambenih jedinica u samom gradu. U oba slučaja imamo velikog iskustva.

Otkup kuća u seoskim domaćinstvima su do sada u našoj opštini vršile dve organizacije: Švedska humanitarna organizacija “Individualna pomoć” i IOM.

Programi gore pomenutih organizacija je uključivao otkup kuća u selima naše opštine u vrednosti do 6.000 evra. Program je imao i dodatan kvalitet, a to je davanje prilike da se radi i zaradi u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, koja je organizovana za buduće vlasnike tih kuća.

Ovakav način rešavanja ovog problema ima i jedno veliko ograničenje. Veliki broj izbeglih i prognanih lica je posao našao u samom gradu i odlazak na selo bi im dodatno komplikovao život. Najbolji dokaz za to je 8 stambenih jedinica u selu Banatska Subotica, koje su izgrađene po principu samoizgradnje, a koje su napuštene, jer tamo jednostavno ne postoje preduslovi za bilo šta drugo, osim za bavljenje poljoprivredom, a za to su potrebni mnogi preduslovi. Takođe, predhodnim programima otkupa kuća na selima praktično su zbrinuti svi oni, koji žele da se bave poljoprivredom.

POVRATNICI PO OSNOVU SPORAZUMA O READMISIJI

Sporazumi o readmisiji su međunarodni ugovori koji regulišu postupak vraćanja i prihvatanja lica koja ne ispunjavaju, ili više ne ispunjavaju uslove za ulazak, ili boravak na teritoriji druge države.

Kada strani državljani, uprkos nepostojanju zakonskih uslova za ulazak i boravak na teritoriji Republike Srbije, ostvare ulazak i budu zatečeni na nezakonitom boravku na teritoriji Republike Srbije, nadležni organi Ministarstva unutrašnjih poslova, na osnovu potpisanih sporazuma o readmisiji, podnose državi porekla migranta u neregularnoj situaciji zahtev za readmisiju tog lica. Recipročno tome, države sa kojima Republika Srbija ima potpisane sporazume to pravo ostvaruju kada srpske državljane zateknu u nezakonitom boravku na svojoj teritoriji.

Sporazum između Republike Srbije i Evropske zajednice o readmisiji lica koja nezakonito borave potpisan je 18. septembra 2007. godine, a ratifikovan je u Narodnoj skupštini u novembru 2007. godine i stupio je na snagu 01. januara 2008. godine. Uvrštavanjem Republike Srbije na listu takozvanih bezbednih zemalja, pitanje readmisije je poslednjih godina dobilo na značaju. Ovakva situacija, na osnovu sporazuma o readmisiji, otvorila je mogućnost povratka više od 100.000 lica – naših državljana, koji bi trebalo da se vrate u Republiku Srbiju. Prihvat ovih lica zahteva da se hitno sagledaju pitanja, koja se tiču načina obezbeđivanja efikasne i kvalitetne zaštite povratnika.

Veliko ograničenje prilikom istraživanja potreba i uobličavanja preporuka za reintegraciju ove ciljne grupe je nepostojanje preciznih podataka o broju i strukturi povratnika. Prema evidenciji Ministarstva unutrašnjih poslova, u 2022. godini, primljeno je 1.261 zahteva za readmisiju, od toga broja 1.034 zahteva je dobilo saglasnost, a povratak je ostvarilo 926 državljana Republike Srbije. Od ukupnog broja primljenih zahteva za readmisiju u 2022. godini, 54,2 % zahteva podneto je iz SR Nemačke. Što se polne strukture tiče, 63,2 % lica su činili muškarci. Kada je u pitanju starosna struktura, punoletna lica čine 68,8%, a maloletna 31,2 %.²

IZBEGLICE PREMA ZAKONU O AZILU I PRIVREMENOJ ZAŠTITI, TRAŽIOCI AZILA I MIGRANTI U POTREBI, BEZ UTVRĐENOG STATUSA

Republika Srbija je zbog geografskog položaja koji zauzima, značajno tranzitno područje migranata iz Azije i Afrike na putu ka Evropskoj uniji. Iz tog razloga je i jedna od zemalja koje su najviše pogođene „migrantskom krizom”, budući da se nalazi na Balkanskoj migrantskoj ruti. To je bilo posebno uočljivo tokom 2015. i 2016. godine, kada je došlo do kulminacije masovnih mešovitih migracija preko teritorije Balkana. Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova preko teritorije Republike Srbije je prošlo 2015. godine

---

² Migrationsprofil RS za 2022. godinu, str. 46,

577.955 lica. Sa formalnim zatvaranjem Balkanske migracione rute u martu 2016. godine, obim migracija je smanjen, ali nije zaustavljen, već je boravak migranata na teritoriji Republike Srbije produžen³. Migranti su smešteni u šest centara za azil (Banja Koviljača, Sjenica, Tutin, Krnjača, Vranje; Obrenovac) i 11 prihvatnih centara (Preševo, Adaševci, Principovac, Šid-Stanica, Piroć, Bujanovac, Dimitrograd, Bosilegrad, Subotica, Sombor, Kikinda).

U opštini Bela Crkva, u ovom trenutku, ne postoji centar za azil, odnosno prihvatni centar.

Migranti u potrebi bez utvrđenog statusa (iregularni migranti), nezakonito borave na teritoriji Republike Srbije i shodno Zakonu o strancima, prekršajno se procesuiraju i prema njima se primenjuju adekvatne mere (prekršajno se kažnjavaju i donosi se rešenje o vraćanju sa određenim rokom za napuštanje Republike Srbije, sa zabranom ulaska ili bez i dr.). Vlada Republike Srbije, obrazovala je Radnu grupu za rešavanje problema migracionih tokova (Odluka o obrazovanju Radne grupe za rešavanje problema mešovityh migracionih tokova "Službeni glasnik RS", broj 19 od 5. marta 2021. godine), sa zadatkom da prati, analizira i razmatra pitanja mešovityh migracionih tokova u Republici Srbiji, sa posebnim osvrtom na probleme u ovoj oblasti, daje analize stanja i predloge mera za rešavanje uočenih problema u ovoj oblasti i usklađivanje stavova nadležnih državnih organa i drugih organizacija i institucija, koje se bave pitanjem mešovityh migracionih tokova.

Kada je reč o izbeglicama po propisima o azilu, oružani sukobi u Ukrajini počeli su 24. februara 2022. godine, zbog čega je veliki broj ukrajinskih državljana morao da napusti svoje domove i ode u izbeglištvo. Vlada Republike Srbije donela je odluku o privremenoj zaštiti građana Ukrajine, shodno Zakonu o azilu, kojom je izbeglim osobama omogućen boravak od godinu dana, besplatno obrazovanje, zdravstvena zaštita i uključenje na tržište rada. Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova kroz Republiku Srbiju je od 24.02.2022. do 31.12.2022. godine prošlo 137.853 ukrajinskih izbeglica. Većina njih je bila u tranzitu, dok je u tom periodu izdato 24.443 prijava boravišta izbeglicama iz Ukrajine. Najveći broj izbeglica iz Ukrajine je našao smeštaj u privatnoj režiji, dok se mali broj izbeglica obratio Komesarijatu za izbeglice i migracije za smeštaj⁴.

ŽRTVE TRGOVINE LJUDIMA

Smatra se da je žrtva trgovine ljudima - svako fizičko lice podvrgnuto trgovini ljudima. Trgovina ljudima je vrbovanje, prevoz, prebacivanje, predaja, prodaja, kupovina, posredovanje u prodaji, skrivanje ili držanje drugog lica, uz primenu sile ili pretnje, dovođenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebom ovlašćenja, poverenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog, zadržavanjem ličnih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, u cilju eksploatacije njegovog rada, prinudnog rada, vršenja krivičnih dela, prostitucije ili druge vrste seksualne eksploatacije, prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, uspostavljanja

³ Strategija o ekonomskim migracijama za period 2021 – 2027. godine: 21/2020-45

⁴ Migracioni profil RS za 2022. godinu, str. 46,

ropskog ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa, ili dela tela, ili radi korišćenja u oružanim sukobima (u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika).

Žrtve trgovine ljudima predstavljaju specifičnu, veoma ugroženu i osetljivu migrantsku grupu, koja bez svoje volje migrira sa jednog područja/oblasti na drugo, bilo u okviru državnih granica, ili međunarodnim migracijama. Žrtva trgovine ljudima može da postane svaki pojedinac, bez obzira na pol, uzrast, rasnu ili versku pripadnost. Takođe, žrtva trgovine ljudima može da bude prinuđena i na eksternu migraciju, kada su od strane počinitelja, odnosno izvršilaca ovog krivičnog dela, bez saglasnosti i protiv svoje volje prisiljene da borave na teritoriji druge države. Trgovina ljudima može, ali i ne mora uključivati transport na drugu lokaciju. Lica se mogu smatrati žrtvama trgovine ljudima, bez obzira da li su eksploatisana u gradu gde žive, ili su prevezena sa ciljem njihove eksploatacije u drugo mesto, grad, ili državu.

Pomoć u borbi protiv trgovine ljudima

Ovim LAP-om ćemo da napravimo i strateški plan za pomoć u borbi protiv trgovine ljudima. Evropska komisija je 2007. godine proglasila 18. oktobar za "Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima". Od tada se u svim zemljama članicama EU organizuju planovi aktivnosti na nacionalnom nivou, kojima se želi skrenuti pažnja javnosti na opasnosti i posledice trgovine ljudima. Ova obeležavanja su od velikog značaja za javnost, jer ih informišu o jednom od najtežih oblika kršenja ljudskih prava.

Trgovina ljudima jedna je od najkompleksnijih kriminalnih pojava, koja pogađa savremeno društvo i predstavlja kršenje ljudskih prava zagarantovanih međunarodnim pravom i nacionalnim zakonodavstvom. Zato je borba protiv trgovine ljudima kompleksna i zahteva koordinaciju svih relevantnih organa i institucija, lokalne zajednice, nevladinog sektora uz obaveznu međunarodnu saradnju.

U Srbiji su tokom prošle 2022. godine zvanično identifikovane 62 žrtve trgovine ljudima, što je za 32 odsto više nego prethodne godine. Trgovina ljudima ne podrazumeva silu u procesu vrbovanja, već zloupotrebu teških prilika osoba kojima se trguje.

Najveći broj prijavi trgovine ljudima dolazi iz MUP-a (82%), a potom iz sistema socijalne zaštite (11%) i na kraju iz NVO, koje podnose prijave u 3% slučajeva.

Srbija je napravila niz važnih koraka u cilju prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, pa je u tom cilju 2009. godine ratifikovala "Konvenciju Saveta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima". Tom konvencijom imamo obavezu kao država, da poštujemo i sprovodimo odredbe koje se odnose na prevenciju i zaštitu žrtava trgovine ljudima, ali je isto tako potrebno i da kao pojedinci imamo odgovornost za ono što se dešava oko nas. Odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova imenovan je koordinator za borbu protiv trgovine ljudima, a zatim formiran "Savet za borbu protiv trgovine ljudima". Formiran je "Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima", koji je jedinstvena institucija, koja sprovodi postupak identifikacije i određuje sticanje statusa žrtve trgovine ljudima.

Ono što je otpočelo opredelilo naš smer, ciljnu grupu, kao i mesto održavanja akcije je saznanje, da je trećina dece i omladine, koja su danas predmet trgovine ljudima u svetu, ali i kod nas, mlađi ljudi sa posebnim potrebama.

Zbog svega gore navedenog, Crveni krst Bela Crkva od 2011. godine obeležava 18. oktobar "Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima", kao i 30. jul "Svetski dan borbe protiv trgovine ljudima" i to u prostorijama našeg "Vrtića za decu sa posebnim potrebama".

Akciju sprovodimo po istoj koncepciji koja nam je preporučena na seminaru, koji je bio održan još septembra 2011. godine u prostorijama Crvenog krsta Srbije u Beogradu, sa temom “Borba protiv trgovine ljudima”.

Na ovaj seminar (2011. godine) su u nekoliko grupa pozivane Organizacije Crvenog krsta, koje na svojoj teritoriji imaju dom za nezbrinutu decu, decu u hraniteljskim porodicama, ili vrtiće za decu sa posebnim potrebama. Budući da u našoj opštini postoje sve tri institucije, pozvana je i naša organizacija. Predavanja su držali Jelena Anđelić, saradnik Crvenog krsta Srbije za međunarodnu saradnju i program borbe protiv trgovine ljudima, Milan Mitić, volonter u ovom programu i Jovana Mihajlović, saradnik IOM-a u Srbiji.

Od tada, na ovaj način u našem “Vrtiću za decu sa posebnim potrebama” dva puta godišne, 30. jula na “Svetski dan borbe protiv trgovine ljudima” i 18. oktobra na “Evropski dan borbe protiv trgovine ljudima”, održavamo radionice i o tome redovno obavешtavamo Crveni krst Srbije.

Ono što je vrlo dobro, je to, da do sada nismo imali slučajeva trgovine ljudima u našoj opštini.

Broj telefona “Centra za zaštitu žrtava trgovine ljudima” je: 063/610-590 i dostupan je 24 sata

Broj telefona Crvenog krsta Bela Crkva je 013/853-289 ili 064/12-56-692

MIGRACIJE I RAZVOJ

Promene na globalnom nivou, uključujući i demografske promene, nameću i nove razvojne izazove. Migracije su istovremeno i uzrok i posledica kako društveno ekonomskih, tako i promena u životnoj sredini. Otuda su one važno međusektorsko razvojno pitanje, koje dotiče brojne raznorodne sfere života, od prihoda i promene kulturnih vrednosti, do ekološke ravnoteže.

Za realizaciju velikog broja razvojnih ciljeva značajnih za migracije, od presudnog su značaja povećanje brojnosti izvora i poboljšanje kvaliteta podataka o migracijama, te razvoj globalnih i utvrđivanje nacionalnih i lokalnih indikatora za praćenje ostvarivanja predviđenih aktivnosti, što važi i za Srbiju. Prepoznavanje pojma i dimenzija održivog razvoja, ali i složenosti odnosa migracija i razvoja preduslov su aktivnosti stanovništva i usklađivanja nacionalnih i lokalnih sektorskih politika, kako bi se ostvario pun razvojni potencijal migracija u različitim sferama razvoja i time budućim generacijama obezbedilo bolje životno okruženje.

U ovom dokumentu pored navedenih kategorija migranata, a kao posledica društvene i ekonomske tranzicije osvrnućemo se i na cirkularne migracije, kao legalne migracije i njihov razvojni segment, a od značaja za lokalnu zajednicu neophodno je i definisanje dijaspore, kao značajnog razvojnog resursa i njen uticaj na lokalnu sredinu.

Potreba za boljim uslovima rada i života stanovništva je osnova veze migracije i razvoja. Odnos migracija i razvoja je kompleksan, te se sa jedne strane migracije mogu sagledati kao ograničavajući faktor razvoja, a sa druge strane mogu da budu u funkciji razvoja. Agenda održivog razvoja za 2030. godinu prepoznaje migracije kao snažni pokretač održivog razvoja, i za migrante i za njihove zajednice. Mobilnost doprinosi značajnoj dobrobiti u pogledu veština, jačanja radne snage, investicija i kulturne raznolikosti, kao i poboljšanja uslova života u zajednicama odakle migranti potiču, kroz transfer veština i finansijskih sredstava. Međutim, dobrobit se ne može

posmatrati samo iz perspektive onoga što migranti mogu da donesu na određenu teritoriju. Odnos migracije i razvoja je mnogo složeniji: politički, socijalni i ekonomski procesi u državama destinacije će takođe odrediti kako, gde i kada se migracija dešava. Pored toga, loše upravljanje migracijama može negativno uticati na razvoj. Kako bi migracije zaista bile u funkciji razvoja, potrebna je pre svega odlučnost države u kreiranju jasne migracione politike, jer migracije same po sebi ne doprinose razvoju.

Veza migracija i razvoja se može posmatrati kroz “3R platform”, koja predstavlja regrutovanje radnika, doznake i povratak (recruitment, remittances and returns). Ko se iseljava, koliko migranti šalju novca u zemlju porekla i kako se koriste ta sredstva, kao i kada se migranti vraćaju i šta rade nakon povratka, utiče na razvoj i time na buduće migracione tokove. Razvoj takođe utiče na migraciju, posebno kada ekonomska integracija, koju predstavljaju slobodna trgovina i investicije, ubrzava promene u zemljama porekla. Emigracija ne treba da bude gubitak za državu porekla, jer ta država može na najbolji način da koristi doznake i povratak migranata sa novim veštinama kao pokretače razvoja. Ukoliko se migracionim tokovima ne upravlja pravilno, može doći do usporavanja ekonomske integracije, koja predstavlja siguran put ka prosperitetu i razvoju. Takođe, ne postoji jedinstven i opšte prihvaćen mehanizam za upravljanje “3R platformom” i migracionim tokovima.

Migracije i razvoj predstavljaju novi set izazova i mogućnosti za lokalne samouprave, koje treba da implementiraju politike na lokalnom nivou. Pokretački faktori i uticaj migracije se najdirektnije osećaju na lokalnom nivou u smislu uticaja na lokalnu sredinu, demografiju, kao i efekta na tržište rada. Zato je neophodno posvetiti dodatnu pažnju na analiziranju uloge, koju decentralizovani nivoi vlade mogu da imaju u stvaranju pozitivnih uticaja ovih migracija na razvoj lokalne samouprave.

DIJASPORA

Prema Zakonu o dijaspori i Srbima u regionu (član 2. stav 1), dijaspora obuhvata državljane Republike Srbije koji žive u inostranstvu, pripadnike srpskog naroda i iseljenike sa teritorije Republike Srbije i iz regiona, kao i njihove potomke. Prema tome, dijasporu čine svi pripadnici srpskog naroda i lica srpskog porekla, nezavisno od mesta rođenja i dužine boravka u inostranstvu. Srpska dijaspora nije homogena grupa i obuhvata nekoliko generacija migranata, kao što su radni migranti od 1960-ih pa nadalje, izbeglice iz 1990-ih, kao i talas visokoobrazovanih mlađih emigranata, koji su nedavno napustili zemlju u potrazi za boljim ekonomskim prilikama u inostranstvu. Prema udelu pripadnika dijaspore u odnosu na ukupan broj stanovnika u državi, Republika Srbija spada u red zemalja sa izuzetno brojnom dijasporom, jer se procenjuje da van države živi oko 4,5–5 miliona stanovnika. Ovako veliki broj pripadnika dijaspore u inostranstvu i Srba u regionu rezultat je duge istorije iseljavanja stanovništva iz različitih razloga, u različitim periodima, od ekonomskih, političkih, verskih, kulturnih, porodičnih razloga, pa do prisilnih migracija i iseljavanja pred nasiljem i progonom.

Dijaspora kao jedan od pokretača razvoja - Dijaspora može imati ključnu ulogu u sadašnjem i budućem razvoju države, pre svega preko investiranja i transfera znanja. Sagledava se kao važan kanal koji olakšava dvosmerni protok kapitala – socijalnog, odnosno humanog, intelektualnog, političkog, kulturnog i finansijskog. Migranti predstavljaju mostove, koji povezuju mesta porekla i destinacije, koji mogu da unaprede dijalog zahvaljujući transnacionalnim vezama koje održavaju, prenošenjem znanja i iskustva, kao i finansijskim resursima kojima mogu poboljšati stanje u lokalnoj zajednici. Na taj način pomažu ostvarivanju saradnje i podstiču razvojne ideje. Spona

je najjača na lokalnu, odnosno da je društvena mreža najgušća i želja za ulaganjem vlastitih resursa najsnažnija, kada se radi o bliskoj sredini i konkretnim ljudima kojima je podrška neophodna. Za ovako nešto treba da postoji sistemska podrška države, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou.

Za aktiviranje potencijala i uspostavljanje saradnje sa dijasporom, neophodno je prvo mapiranje dijaspore i postojećih udruženja, ali su nužne i opsežne konsultacije sa pripadnicima dijaspore, pre nego što se pristupi konkretnim oblicima saradnje. Neophodno je da se prepoznaju i mapiraju postojeće inicijative dijaspore – programi, mreže, udruženja, stručni i poslovni klubove u zajednici i zemljama destinacije, i pronađu načini da se podrže i povežu sa razvojnim potrebama lokalne zajednice. Zbog toga je potrebno uspostaviti čvršću saradnju lokalnih organa nadležnih za privredu i ekonomiju (npr. Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj) i organizacija za podršku privredi (npr. Regionalnih privrednih komora), kao i organa lokalne vlasti nadležnih za obrazovanje, kako bi se mapirali članovi lokalne dijaspore i na osnovu njihovih resursa razvila podsticajna politika za uključivanje lokalne dijaspore u ekonomski razvoj opštine.

Kako lokalna zajednica može da razvija saradnju sa dijasporom:

- Identifikovati ključne razvojne prioritete i konkretne projekte, kako bi se napravio zajednički program sa dijasporom
- Definisati i identifikovati dijasporu
- Identifikovati partnere u dijaspori i prepoznati njihove interese
- Identifikovati kako i gde dijaspora može da da specifičan doprinos razvoju lokalne zajednice
- Razviti podsticaje koji će privući dijasporu da učestvuje u razvojnim programima
- Identifikovati glavne prepreke saradnji sa dijasporom
- Izabrati adekvatne društvene mere i politike
- Izgraditi kapacitete JLS da radi sa dijasporom
- Osigurati koherentnost politika dijaspore i lokalne zajednice

Lokalna politika koja uključuje migracije u razvojnu komponentu, kao i stvaranje povoljnog ambijenta za migrantski kapital će dovesti do intenzivnijeg razvoja same lokalne sredine. Pokazana je potreba za merama politike prema migracijama na lokalnom nivou, koja je prepoznata kao subjekt sprovođenja migracione politike. Upravljanje migracijama stanovništva treba da sadrži najcelishodniji odgovor, kako da migracije postanu pokretač razvoja nerazvijenih regiona, kao i regiona u razvoju. Cilj je da se migracije percipiraju i realizuju ne kao pretnja, već kao šansa za razvoj, od lokalnog, do nacionalnog nivoa Srbije.

Međutim, evidentan je manjak informacija i zvaničnih podataka o broju i strukturi učesnika cirkularnih migracija, broju lica u dijaspori, kao i zvaničnih kontakata sa tim licima, ili organizacijama u inostranstvu. Opština treba da se zalaže, da u budućnosti otvori zvanične kanale komunikacije sa licima/organizacijama u dijaspori, kako bi prikupila što kvalitetnije podaci o migracijama, s obzirom da su samo takvi podaci na lokalnom nivou ključni za dobro planiranje.

Usvajanjem Lokalnog akcionog plana za upravljanje migracijama, formiranjem timova za praćenje i mapiranje dijaspore, kao i za mapiranje i praćenje cirkularnih migracija otvara se mogućnost institucionalnu sinergiju, koja će dati rezultate u vidu sprovođenja i

unapređenja saradnje dijaspore i matice, podsticanje transnacionalnog preduzetništva, stvaranja uslova za praćenje, podsticanje i podršku cirkularnim i povratnim migracijama, kao i stvaranja uslova za efikasnije upravljanje unutrašnjim migracionim tokovima.

PRIORITETNE GRUPE

Kriterijumi za izbor prioriternih grupa u okviru lokalnog akcionog plana za sprovođenje aktivnosti i mera upravljanja migracijama, a radi unapređenja položaja migranata u opštini Bela crkva su sledeći:

- stambena i egzistencijalna ugroženost ciljne grupe,
- brojnost ciljne grupe pogođene određenim problemom,
- hitnost rešavanja problema,
- istovremena pogođenost ciljne grupe većim brojem problema,
- mogućnost doprinosa lokalnom razvoju;
- mandat i odgovornost lokalne samouprave u odnosu na problem.

Prioritetne grupe na osnovu ovih kriterijuma su:

1. Izbeglice, interno raseljena lica, koji nemaju trajno rešen stambeni problem i koji žive u sopstvenim nepotpunim i neadekvatnim objektima.
2. Nezaposlene radno sposobne izbeglice IRL bez odgovarajućih kvalifikacija
3. Nezaposlene radno sposobne izbeglice IRL sa odgovarajućim kvalifikacijama, ali bez sredstava za započinjanje samostalne delatnosti
4. Dijaspora i radno sposobno stanovništvo u povratnoj migraciji
5. Potencijalne žrtve i žrtve trgovine ljudima

Najugroženija lica u okviru prethodnih prioriternih grupa:

1. Porodice čiji su članovi teško ili hronično bolesna lica, ili deca sa smetnjama u razvoju
2. Samohrani roditelji bez stalnih prihoda
3. Jedno lice starijeg domaćinstava bez fiksnog prihoda
4. Žene, deca žrtve trgovine ljudima
5. Žene nosioci domaćinstva
6. Višečlana i višegeneracijska porodica
8. Romi

9. Pravno nevidljiva lica, lica bez pravne ličnosti⁵

Prioritetni problemi su:

1. Nerešeni stambeni problemi
2. Nezaposlenost
3. Reintegracija radno sposobnog stanovništva u povratnoj migraciji
4. Iskorišćavanje razvojnog potencijala migracija
5. Povećanje nivoa svesti o problemu trgovine ljudima kao oblika modernog ropstva

5. OPŠTI I SPECIFIČNI CILJEVI

Opšti ciljevi

Polazeći od analize stanja u našoj opštini, kao i kapaciteta koji su na raspolaganju lokalnoj samoupravi "Lokalnim akcionim planom" predvideli smo opšti cilj, oko koga se slažu svi subjekti, koji su učestvovali u pravljenju ovoga LAP-a.

1. **Opšti cilj do 2027. godine glasi: Kroz sveobuhvatno upravljanje migracijama stvoriti uslove za ispunjavanje sektorskih ciljeva kao što su: poboljšanje socijalnog položaja, zaštita prava izbeglih, interno raseljenih lica, povratnika i migranata, stvaranje ambijenta za korišćenje pozitivnih razvojnih potencijala migracija i ublažavanje negativnih efekata odliva stanovništva.**

Na osnovu ovih opštih ciljeva formulisali smo i specifične ciljeve.

5.1 Specifični cilj - poboljšanje socijalno-materijalnog položaja izbeglih i interno raseljenih lica

Na osnovu gore postavljenog opšteg cilja, postavili smo tri specifična cilja za pomoć izbeglim i interno raseljenim licima u našoj opštini u periodu 2024. -2027. godina.

---

⁵ Lica bez pravne ličnosti - "pravno nevidljiva lica", itd. lica koja nisu upisana u matične knjige u Srbiji, kao i lica koja su upisana u matične knjige, a nemaju odgovarajuća lična dokumenta.

Prvi specifičan cilj: U periodu od 2024 do kraja 2027. godine, rešiti stambeno pitanje najmanje 10 (deset) porodica izbeglih i interno raseljenih lica, dodelom građevinskog materijala za završetak započetih stambenih objekata ili adaptaciju postojećih neuslovnih objekata.

Drugi specifičan cilj: U periodu od 2024. do kraja 2027. godine, rešiti stambeno pitanje najmanje 10 (deset) porodica izbeglih i interno raseljenih lica, kroz dodelu pomoći pri kupovini seoskih kuća sa okućnicom i dodatne pomoći namenjene za građevinski materijal za popravku ili adaptaciju predmetne seoske kuće sa okućnicom.

Treći specifičan cilj: Od 2024. godine, pa do kraja 2027. godine, pomoći 15 porodica izbeglih i interno raseljenih lica u ekonomskom osamostaljivanju i osnaživanju kroz programe dohodovnih aktivnosti.

Četvrti specifičan cilj: U periodu od 2024. do 2027. godine uspostaviti i ojačati veze i saradnju sa pripadnicima dijaspore na teritoriji opštine Bela crkva, kreiranjem baze podataka i mreže potencijalnih povratnika iz dijaspore radi jačanja ekonomskog razvoja opštine.

Peti specifičan cilj: U periodu od 2023-2025 povećati nivo svesti o problemu trgovine ljudima kao oblika modernog ropstva, organizacijom najmanje 3 tribine sa temom prevencije trgovine ljudima namenjenih najširoj javnosti i-ili državnim i nevladinim predstavnicima koji rade sa grupama pod rizikom.

Aktivnosti – Zadaci za realizaciju specifičnih ciljeva LAP-a

Tabela **prvog specifičnog cilja:** U periodu od 2024 do kraja 2027. godine, rešiti stambeno pitanje najmanje 10 (deset) porodica izbeglih i interno raseljenih lica, dodelom građevinskog materijala za završetak započetih stambenih objekata ili adaptaciju postojećih neuslovnih objekata.

Aktivnosti	Period realizacije	Očekivan rezultat	Indikatori	Potrebni resursi			Nosilac aktivnosti	Partneri u realizaciji
				Buđet lokal. samouprave	Ostali resursi	Ljudski resursi		
Identifikovanje porodica kojima je pomoć potrebna	1. kvartal	Formirana baza podataka	Broj anketiranih porodica			Poverenik	Poverenik, lokalna samouprava	Centar za socijalni rad, Crveni krst
Obezbeđivanje finansijskih sredstava	1. kvartal	Obezbeđena finansijska sredstva za materijal	Iznos sredstava	80.000. dinara	1.600.000. dinara		Poverenik, lokalna samouprava	KIRS, međunarodni donator

Formiranje komisije za realizaciju projekta	2. kvartal	Formirana komisija za realizaciju projekta					Poverenik, lokalna samouprava	
Usvajanje Pravilnika, Utvrđivanje kriterijuma za dodelu građevinskog materijala	2. kvartal	Usvojen Pravilnik, Utvrđeni kriterijumi				Komisija	Komisija za realizaciju projekta	
Raspisivanje oglasa	2. kvartal	Raspisan oglas	Broj prijavljenih porodica			Komisija	Komisija, lokalna samouprava	
Izbor korisnika, izrada preliminarne i konačne liste		Izabrani korisnici	Broj izabranih korisnika				Komisija	
Priprema specifikacija i sprovođenje tendera za nabavku građevinskog materijala	2. i 3. kvartal	Sačinjene specifikacije, sproveden tender i izabran dobavljač građevinskog materijala					Komisija, lokalna samouprava	
Zaključivanje ugovora o dodeli građevinskog materijala	3. i 4. kvartal	Potpisani ugovori	Broj potpisanih ugovora				Komisija, lokalna samouprava	
Ispорука građevinskog materijala	3. i 4. kvartal	Isporučen materijal	Količina isporučenog građevinskog materijala				Komisija, lokalna samouprava	Dobavljač

Kontrola ugradnje građevinskog materijala	3. i 4. kvartal	Ugrađen materijal	Količina ugrađenog materijala				Komisija, lokalna samouprava	
Medijska prezentacija projekta	Kontinuirano	Obaveštena javnost	Broj medijskih izveštaja			Članovi komisije	lokalna samouprava	

Sve aktivnosti i mere u okviru specifičnog cilja 1. doprinose ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja Agende 2030 i Globalnog kompakta za migracije:

↓ Doprinos COR Agenda 2030	↓ Veza sa Globalnim kompaktom o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama
Cilj 1 - Svet bez siromaštva (Potcilj 1.4.)	Cilj 2. - Smanjivanje negativnih pokretača i strukturalnih faktora koji primoravaju ljude da napuštaju svoje države порекла
Cilj 10 - Smanjenje nejednakosti (Potcilj 10.7.)	Cilj 7. - Proučavanje i smanjivanje faktora ranjivosti u migracijama
Cilj 11 - Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, bezbednim, prilagodljivim i održivim (Potcilj 11.1.)	
Cilj 17 - Partnerstvom do cilja (Potcilj 17.16.)	

Tabela **drugog specifičnog cilja**: U periodu od 2024. do kraja 2027. godine, rešiti stambeno pitanje najmanje 10 (deset) porodica izbeglih i interno raseljenih lica, kroz dodelu pomoći pri kupovini seoskih kuća sa okućnicom i dodatne pomoći namenjene za građevinski materijal za popravku ili adaptaciju predmetne seoske kuće sa okućnicom.

Aktivnosti	Period realizacije	Očekivan rezultat	Indikatori	Potrebni resursi			Nosilac aktivnosti	Partneri u realizaciji
				Buđet lokal. samoup.	Ostali resursi	Ljudski resursi		
Identifikovanje porodica kojima je potreban stambeni objekat	1. kvartal	Formirana baza podataka	Broj anketiranih porodica			Poverenik	Poverenik, lokalna samouprava	Centar za socijalni rad, Crveni krst

Obezbeđivanje finansijskih sredstava	1. kvartal	Obezbeđena finansijska sredstva za izgradnju	U potpunosti obezbeđena sredstva	400.000 dinara	8.000.000. dinara		Poverenik, lokalna samouprava	KIRS, međunarodni donator
Formiranje komisije za realizaciju projekta	2. kvartal	Formirana komisija za realizaciju projekta					Poverenik, lokalna samouprava	
Utvrdjivanje kriterijuma za dodelu stambenog objekta	2. kvartal	Jasno definisani kriterijumi				Komisija	Komisija za realizaciju projekta	
Raspisivanje oglasa	2. kvartal	Raspisan oglas	Broj prijavljenih porodica			Komisija	Komisija	
Izbor korisnika, izrada preliminarne i konačne liste	2. kvartal	Izabrani korisnici	Broj izabranih korisnika			Komisija	Komisija	
Potpisivanje ugovora između donatora, korisnika i vlasnika	2. i 3. kvartal	Potpisani ugovori	Broj potpisanih ugovora				Komisija, lokalna samouprava	
Priprema specifikacija za mali grant, sprovođenje tendera za nabavku građ. materijala	2 i 3. kvartal	Sačinjene specifikacije, sproveden tender i izabran dobavljač građ. mater.					Komisija, lokalna samouprava	
Zaključivanje ugovora o dodeli građevinskog materijala	3. i 4. kvartal	Potpisani ugovori	Broj potpisanih ugovora				Komisija, lokalna samouprava	

Isporučka građevinskog materijala	3. i 4. kvartal	Isporučen materijal	Količina isporučenog građevinskog materijala				Komisija	Dobavljač
Kontrola ugradnje građevinskog materijala	3. i 4. kvartal	Ugrađen materijal	Količina ugrađenog materijala				Komisija, lokalna samouprava	
Medijska prezentacija projekta	Kontinuirano	Obaveštena javnost, promocija projekta	Broj medijskih izveštaja				lokalna samouprava	Mediji

Sve aktivnosti i mere u okviru specifičnog cilja 2. doprinose ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja Agende 2030 i Globalnog kompakta za migracije:

↓ Doprinos COR Agenda 2030.	↓ Veza sa Globalnim kompaktom o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama
Cilj 1 - Svet bez siromaštva (Potcilj 1.4.)	Cilj 2. - Smanjivanje negativnih pokretača i strukturalnih faktora koji primoravaju ljude da napuštaju svoje države поpекла
Cilj 10 - Smanjenje nejednakosti (Potcilj 10.7.)	Cilj 7. - Proučavanje i smanjivanje faktora ranjivosti u migracijama
Cilj 11 - Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, bezbednim, prilagodljivim i održivim (Potcilj 11.1.)	
Cilj 17 - Partnerstvom do cilja (Potcilj 17.16.)	

Treći specifični cilj: Od 2024. godine, pa do kraja 2027. godine, pomoći 15 porodica izbeglih i interno raseljenih lica u ekonomskom osamostaljivanju i osnaživanju kroz programe dohodovnih aktivnosti.

Aktivnosti	Period realizacije	Očekivan rezultat	Indikatori	Potrebni resursi			Nosilac aktivnosti	Partneri u realizaciji
				Budjet lokal. samouprave	Ostali resursi	Ljudski resursi		
Identifikovanje porodica kojima je pomoć	1. kvartal	Formirana baza podataka	Broj anketiranih porodica			Poverenik	Poverenik, lokalna samouprava	Centar za socijalni rad, Crveni krst

potrebna								
Obezbeđivanje finansijskih sredstava	2. kvartal	Obezbeđena finansijska sredstva za materijal	U potpunosti obezbeđena sredstva	37.500. dinara	750.000. dinara		Poverenik, lokalna samouprava	KIRS, međunarodni donator
Formiranje komisije za realizaciju projekta	2. kvartal	Formirana komisija za realizaciju projekta					Poverenik, lokalna samouprava	
Usvajanje Pravilnika, Uvrđivanje kriterijuma za dodelu sredstava	2. kvartal	Usvojen Pravilnik, Uvrđeni kriterijumi				Komisija	Komisija za relizaciju projekta	
Raspisivanje oglasa	2. i 3. kvartal.	Raspisan oglas	Broj prijavljenih porodica			Komisija	Komisija	
Izbor korisnika, utvrđivanje preliminarne i konačne liste i donošenje Odluke o izboru korisnika	2. i 3. kvartal	Izabrani korisnici					Komisija	
Sprovođenje tendera za nabavku dobara	3. kvartal	Sproveden tender i izabran dobavljač					Komisija, lokalna samouprava	
Potpisivanje ugovora sa	3. kvartal	Potpisani ugovori					Komisija, lokalna samouprava	

korisnicima								
Isporučka dobara	3. i 4. kvartal	Isporučena dobra					Komisija, lokalna samouprava	Dobavljač
Kontrola upotrebe dobara	3. i 4. kvartal	Namenska upotreba nabavljenih dobara					Komisija, lokalna samouprava	
Medijska prezentacija projekta	3. kvartal 2024. god.	Obaveštena javnost	Broj prijavljenih porodica			Članovi komisije	lokalna samouprava	

Sve aktivnosti i mere u okviru specifičnog cilja 3. doprinose ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja Agende 2030 i Globalnog kompakta za migracije:

↓ Doprinos COR Agenda 2030	↓ Veza sa Globalnim kompaktom o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama
Cilj 1 - Svet bez siromaštva (Potcilj 1.4.)	Cilj 2. - Smanjivanje negativnih pokretača i strukturalnih faktora koji primoravaju ljude da napuštaju svoje države покрекла
Cilj 8 - Promovisati inkluzivan i održiv ekonomski rast, zaposlenost i dostojanstven rad za sve (Potcilj 8.3. i 8.6.)	Cilj 6. - Olakšavanje poštenog i pravednog zapošljavanja i omogućavanje uslova za dostojanstven rad
Cilj 10 - Smanjenje nejednakosti (Potcilj 10.2. i 10.7.)	Cilj 7. - Proučavanje i smanjivanje faktora ranjivosti u migracijama
Cilj 17 - Partnerstvom do cilja (Potcilj 17.16.)	Cilj 16. - Osnaživanje migranata i društva da ostvare punu uključenost i društvenu koheziju
	Cilj 18. - Ulaganje u razvoj vještina i olakšavanje međusobnog priznavanja vještina, kvalifikacija i kompetencija

Tabela **četvrtog specifičnog cilja**: U periodu od 2024. do 2027. godine uspostaviti i ojačati veze i saradnju sa pripadnicima dijaspore na teritoriji opštine Bela crkva, kreiranjem baze podataka i mreže potencijalnih povratnika iz dijaspore radi jačanja ekonomskog razvoja opštine.

Aktivnosti	Period realizacije	Očekivan rezultat	Indikatori	Potrebni resursi			Nosilac aktivnosti	Partneri u realizaciji
				Buđet lokal. samouprave	Ostali resursi	Ljudski resursi		
Uspostavljanje međuinstitucionalne	1. kvartal 2024. godine	Formiran tim za	Broj predstavnika	Nije moguće utvrditi iznos	Iznos donatorskih	Postojeći ljudski	Lokalna samouprava,	NSZZ, KIRS, CZSR, CK,

saradnje u cilju što boljeg mapiranja dijaspor		prikupljanje i praćenje podataka o dijaspori	relevantnih institucija u opštini koji radi na prikupljanju podataka	potrebnih sredstava	sredstava nije unapred poznat	resursi	poverenik, tim za prikupljanje podataka i praćenje migracija	NVO
Prikupljanje podataka o članovima dijaspor poreklom sa teritorije opštine	kontinuirano	Utvrđen približan broj broj iseljenika, dužina njihovog boravka u inostranstvu, mogućnost povratka u opštinu i mogućnost plasiranja svojih razvojnih i drugih potencijala	Broj mapiranih porodica u rasejanju				Lokalna samouprava, poverenik, tim za prikupljanje podataka i praćenje migracija	NSZZ, KIRS, CZSR, CK, NVO
Uspostavljanje kontakata sa drugim organizacijama u inostranstvu radi povezivanja matice i dijaspor	kontinuirano	Uspostavljen kontakt sa više udruženja iz inostranstva sa tendencijom održavanja kontakta radi organizovanja različitih	Broj udruženja iz inostranstva sa kojima je ostvaren kontakt				Lokalna samouprava, poverenik, tim za prikupljanje podataka i praćenje migracija	NSZZ, KIRS, CZSR, CK, NVO

		zajedničkih aktivnosti						
Kreiranje edukativne platforme (sajt, forum) namenjene članovima dijaspore i potencijalnim povratnicima	kontinuirano	Kreirana edukativna platforma	Broj kreiranih naloga za pristup platformi / broj posetilaca sajta ili foruma				Lokalna samouprava, poverenik, tim za prikupljanje podataka i praćenje migracija	NSZZ, KIRS, CZSR, CK, NVO

Sve aktivnosti i mere u okviru specifičnog cilja 4. doprinose ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja Agende 2030 i Globalnog kompakta za migracije:

↓ Doprinos COR Agenda 2030	↓ Veza sa Globalnim kompaktom o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama
Cilj 1 - Svet bez siromaštva (Potcilj 1.a)	Cilj 1. - Prikupljanje i korišćenje tačnih i razvrstanih podataka kao osnova za politike zasnovane na dokazima
Cilj 4. Obezbediti inkluzivno i kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnosti celoživotnog učenja (Potcilj 4.4.)	Cilj 2. - Smanjivanje negativnih pokretača i strukturalnih faktora koji primoravaju ljude da napuštaju svoje države porekla
Cilj 10 - Smanjenje nejednakosti (Potcilj 10.7.)	Cilj 3. - Pružanje tačnih i blagovremenih informacija tokom svih migracionih faza
Cilj 17 - Partnerstvom do cilja (Potcilj 17.16. i 17.18.)	Cilj 5. - Uvećanje raspoloživosti i fleksibilnosti puteva za regularne migracije
	Cilj 6. - Olakšavanje poštenog i pravednog zapošljavanja i omogućavanje uslova za dostojanstven rad
	Cilj 16. - Osnaživanje migranata i društva da ostvare punu uključenost i društvenu koheziju
	Cilj 23. - Jačanje međunarodne saradnje i globalnih partnerstava za sigurne, uređene i regularne migracije

Tabela **petog specifičnog cilja**: U periodu od 2023-2025 povećati nivo svesti o problemu trgovine ljudima kao oblika modernog ropstva, organizacijom najmanje 3 tribine sa temom prevencije trgovine ljudima namenjenih najširoj javnosti i-ili državnim i nevladinim predstavnicima koji rade sa grupama pod rizikom.

Aktivnosti	Period realizacije	Očekivan rezultat	Indikatori	Potrebni resursi			Nosilac aktivnosti	Partneri u realizaciji
				Buđet lokal. samouprave	Ostali resursi	Ljudski resursi		
Potpisivanje ugovora sa donatorom za realizaciju tematskih radionica u skladu sa pravilima i namenom dostupnog finansiranja	1. i 2. kvartal	Obezbeđena finasijska sredstva	Visina sredstava	Nije moguće utvrditi iznos potrebnih sredstava	Iznos donatorskih sredstava nije unapred poznat	Postojeći ljudski resursi	Lokalna samouprava, Savet za migracije, poverenik	Donatori, NVO
Preduzimanje pripremnih radnji za organizovanje tematskih radionica, prezentacija, javno oglašavanje	1. i 2. kvartal	Obavljene pripreme, objavljen javni poziv za predavače	Broj prijavljenih tema, broj prijavljenih predavača				Lokalna samouprava, Savet za migracije, poverenik	
Izbor tema, predavača, polaznika	2. i 3.kvartal	Odabrana tema, predavač i polaznici	Broj izabranih tema, broj izabranih predavača				Lokalna samouprava, Savet za migracije, poverenik	
Održavanje tematskih radionica	3. i 4. kvartal	Održana tematska radionica	Broj učesnika				Lokalna samouprava, Savet za migracije, poverenik	
Izveštaj o završetku realizacije	4. kvartal	Urađen izveštaj o sprovedenim					Lokalna samouprava, Savet za	

pojedinačne projektne aktivnosti		aktivnostima, urađeni flajeri o radionicama i pojmovima vezanim za migracije					migracije, poverenik	

Sve aktivnosti i mere u okviru specifičnog cilja 5. doprinose ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja Agende 2030 i Globalnog kompakta za migracije:

↓ Doprinos COR Agenda 2030	↓ Veza sa Globalnim kompaktom o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama
Cilj 10 - Smanjenje nejednakosti Potcilj 10.7.	Cilj 2. - Smanjivanje negativnih pokretača i strukturalnih faktora koji primoravaju ljude da napuštaju svoje države porekla
Cilj 16 - Promovisati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbediti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne, pouzdane i inkluzivne institucije na svim nivoima Potcilj 16.1, 16.3, 16.6, 16. a, 16.b.	Cilj 7. - Proučavanje i smanjivanje faktora ranjivosti u migracijama
Cilj 17 - Partnerstvom do cilja Potcilj 17.16.	Cilj 10. - Sprečavanje, suzbijanje i iskorenjivanje trgovine ljudima u kontekstu međunarodnih migracija

6. IMPLEMENTACIJA LAP-a

6.1 Strukture upravljanja

Od samog početka izrade ovog LAP-a, sa njegovom izradom su bili upoznati svi relevantni organi u našoj opštini. Veliku podršku u izradi LAP-a su dali Predsednica opštine Violeta Simić, članovi Opštinskog veća naše opštine, kao i članovi »Saveta za migracije opštine Bela Crkva«.

U samoj izradi LAP-a su učestvovali poverenik za izbeglice i migracije (ujedno i sekretar Crvenog krsta Bela Crkva) Vladimir Radonjić, kao i podpredsednik opštine Bela Crkva Darko Stanojev.

Naša lokalna samouprava predlaže da ovi ljudi budu članovi komisije, koja će činiti upravljačku i operativnu strukturu, koja implementira LAP.

Aranžmani za primenu Lokalnog akcionog plana za upravljanje migracijama po pravilu obuhvataju lokalne strukture i različite mere i procedure koje će osigurati njegovo uspešno sprovođenje. U okviru lokalnih struktura, razlikuju se

- Strukture za upravljanje procesom primene LAP-a
- Strukture koje su operativne i primenjuju LAP

Strukturu za upravljanje procesom primene LAP-a, nakon njegovog usvajanja, ima sledeće zadatke:

- U potpunosti odgovara za vođenje celokupnog procesa primene LAP-a
- Imenuje lokalne timove za upravljanje projektima koji nastanu kao rezultat operacionalizacije LAP-a
- Obezbeđuje pristup i prikupljanje svih podataka i informacija u elektronskoj formi od svakog aktera-učesnika u procesu upravljanja migracijama
- Održava kontakte sa svim učesnicima u realizaciji LAP-a
- Upravlja procesom praćenja (monitoringa) i ocenjivanja uspešnosti (evaluacije) LAP-a;
- Održava kontakte sa javnošću i donosiocima odluka u lokalnoj samoupravi.

Operativna struktura za primenu Lokalnog plana ima sledeće zadatke i odgovornosti:

- Realizacija Lokalnog akcionog plana
- Neposredna komunikacija sa korisnicima/cama usluga koje se obezbeđuju Lokalnim planom
- Redovno dostavljanje izveštaja koordinatoru/ki Lokalnog saveta za migracije o svim aktivnostima na sprovođenju Lokalnog plana
- Učešće u eventualnim obukama za unapređenje stručnosti i kompetencija za sprovođenje zadataka Lokalnog plana
- Unapređenje procesa primene Lokalnog plana u skladu sa sugestijama i preporukama upravljačke strukture

6.2 Monitoring i evaluacija

Cilj praćenja i ocene uspešnosti (monitoringa i evaluacije): LAP-a je da se sistematično prikupljaju podaci, prati i nadgleda proces primene i procenjuje uspeh LAP-a radi predlaganja eventualnih izmena u aktivnostima na osnovu nalaza i ocena.

Vremenski okvir: Monitoring (kao sistematski proces prikupljanja podataka) sprovodiće se kontinuirano i dugoročno za period od 2024. do 2027. godine. Evaluacija (kao analiza podataka i donošenje ocene o uspešnosti realizovanih aktivnosti) vršiće se periodično - jednom godišnje i podnosiće se u formi izveštaja Opštinskom veću Bele Crkve. Finalna evaluacija obaviće se na kraju 2027. godine. Predmet monitoringa i evaluacije: Monitoring i evaluacija uključuju celovito sagledavanje ispunjenja aktivnosti - zadataka i specifičnih ciljeva.

Ključni indikatori uticaja za praćenje i ocenjivanje uspešnosti primene Lokalnog plana biće sledeći:

- Broj novih programa za različite kategorije migranata;
- Obuhvat različitih kategorija migranata novim programima;
- Struktura korisnika/ca programa;
- Nivo uključenosti različitih aktera u pružanje usluga u oblasti upravljanja migracijama u lokalnoj zajednici;

- Obim finansijskih sredstava izdvojenih za programe u oblasti upravljanja migracijama;
- Struktura finansijskih sredstava izdvojenih za usluge u oblasti upravljanja migracijama (budžet lokalne samouprave, donatorska sredstva, drugi izvori...).

Procesni indikatori su definisani u sklopu tabele Lokalnog akcionog plana;

Metode i tehnike monitoringa i evaluacije: Za uspešno obavljanje monitoringa i evaluacije koristiće se standardni set alata među kojima su: evidentiranje korisnika, intervjui sa korisnicima (upitnici, razgovori, ankete), ankete, izveštavanje i dr.

Kompletan monitoring i evaluaciju ovog svih projekata koji su navedeni u ovom LAP-u, bi sprovodila gore pomenuta komisija, kojoj bi bio pridodat i član, koji bi predstavljao Republičko povereništvo za izbegla i prognana lica. Ovoj komisiji bi se prema potrebi moglo pridodati još članova.

7. INSTITUCIONALNI I STRATEŠKI OKVIR ZA IZRADU DOKUMENTA

Ovaj dokument u potpunosti korespondira i u saglasnosti je sa sledećim međunarodnim, republičkim i lokalnim dokumentima relevantnih za oblast upravljanja migracijama:

Međunarodni okvir:

- 1948. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
- 1951. Konvencija o statusu izbeglica i prateći Protokol 1967.;
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima;
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima;
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije;
- Konvencija o pravima deteta;
- Globalni kompakt o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama⁶;

⁶ Globalni kompakt o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama - Globalni kompakt (GCM) predstavlja međunarodni strateški dokument sa veoma široko postavljenim pristupom kako bi se zajedničkim pristupom međunarodne zajednice osnažile mogućnosti za postizanje različitih ciljeva radi poboljšanja položaja stanovništva na celoj planeti, zaštiti svih elemenata prirode i života na svim kontinentima i okeanima, odnosno života uopšte, čiji je jedan od prioriteta planski integrativni pristup rešavanju narastajućeg fenomena globalnih migracija, kako bi se udruženim naporima, sredstvima i usaglašenim aktivnostima pojedinačnih učesnika postigli optimalni rezultati. Osnovni razlozi za usvajanje ovog Globalnog kompakta bili su želja za podsticanjem međunarodne saradnje u pogledu upravljanja međunarodnim migracijama, olakšavanje razvoja novih politika u oblasti migracija za države koje se susreću s različitim izazovima i davanje prostora za njegovo sprovođenje u skladu s lokalnim okolnostima i mogućnostima. Glavno načelo na kojem počiva Globalni kompakt jeste zaštita bezbednosti, dostojanstva, ljudskih prava i osnovnih sloboda svih migranata, bez obzira na njihov trenutni pravni status. Rešavanje svih aspekata međunarodnih migracija – uključujući humanitarna, razvojna i pitanja ljudskih prava, kroz unapređenu koordinaciju na međunarodnom planu, borbu s ksenofobijom, rasizmom i diskriminacijom prema migrantima i razvoj mehanizama za zaštitu ranjivih kategorija migranata, predstavlja željeni ishod primene Globalnog kompakta. U tom smislu, Globalni kompakt predviđa 23

- UN Agenda 2030. za održivi razvoj⁷;
- Evropska konvencija za ljudska prava (1950.) – Savet Evrope;
- Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima;

Nacionalni okvir

Nacionalni zakonodavni okvir od značaja za pitanja upravljanja migracijama je sadržan u sledećim dokumentima:

- Zakon o izbeglicama („Službeni glasnik RS", broj 1/92, „Službeni list SRJ", broj 42/2002-odluka SUS i „Službeni glasnik RS", broj 30/2010);
- Zakon o upravljanju migracijama („Službeni glasnik RS", broj 107/2012);
- Zakon o azilu i privremenoj zaštiti („Službeni glasnik RS", broj 24/2018);
- Zakon o strancima („Službeni glasnik RS", broj 24/2018 i 31/2019);
- Zakon o Crvenom krstu Srbije („Službeni glasnik RS", broj 107/2005);
- Zakon o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik RS", broj 24/2011 i 117/2022-odluka US);
- Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS", broj 129/2007, 83-2014-dr. Zakon, 101/2016-dr. zakon, 47/2018 i 111/2021-dr. zakon);
- Zakon o dijaspori i Srbija u regionu („Službeni glasnik RS“, broj 88/09);
- Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Republike Srbije i Evropske zajednice o readmisiji lica koja nezakonito borave („Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori", broj 102/07);

Nacionalni strateški dokumenti od značaja za pitanja izbeglih, interno raseljenih lica i povranika su:

---

cilja, s pratećim aktivnostima za njihovo ispunjenje, koji treba da obezbede da svi migranti, nevezano za njihov status, budu u prilici da ostvaruju ljudska prava kroz obezbeđen pristup bazičnim uslugama. Njihovom primenom bi se dao odgovor na legitimne brige država i zajednica koje prolaze kroz demografske, ekonomske, društvene i ekološke promene a koje izazivaju ili su rezultat migracija, ublažilo bi se dejstvo negativnih pokretača migracija i smanjili bi se rizici u procesu migracija. Svaka država pojedinačno izveštava o implementaciji GCM na svojoj teritoriji, i to na osnovu rezultata koji se beleže na lokalnom nivou.

⁷ Agenda UN za održivi razvoj 2030 - Reč je o globalnoj razvojnoj agendi za period nakon 2015. U narednih 15 godina se od država potpisnica očekuje da mobilišu sve resurse kako bi iskorenili siromaštvo, borili se protiv nejednakosti i našli odgovore na klimatske promene. Agenda 2030, sa 17 ciljeva i 169 potciljeva održivog razvoja uključuje sve tri ključne dimenzije održivog razvoja: ekonomski rast, socijalnu inkluziju i zaštitu životne sredine. Institucionalni razvoj i saradnja, koji treba da obezbede vladavinu prava i mir, su takođe pokriveni odgovarajućim ciljevima. Jedna od ideja vodilja Agende 2030 jeste da svako oseti dobrobit od njene primene i da se niko ne ostavi iza kolone (“leave no one behind”). Najvažniji specifični potcilj koji se odnosi na migracije je 10.7: „Olakšati propisne, bezbedne, regularne i odgovorne migracije i mobilnost ljudi, uključujući i kroz primenu planskih i dobro upravljanih migracionih politika “. Migranti doprinose razvoju kroz: transnacionalne veze, iskustva i znanja i finansijske resurse koji mogu značajno da unaprede lokalnu zajednicu. Integrisanje migracija i razvoja u prioritete će se odraziti na nekoliko sektora – od tržišta rada, poreskih prihoda i urbanog planiranja.

- Strategija za upravljanje migracijama („Službeni glasnik RS", broj 59/2009);
- Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine („Službeni glasnik RS", broj 21/2020);
- Strategija za rešavanje pitanja izbeglica i interno raseljenih lica za period od 2015. do 2020. godine („Službeni glasnik RS", broj 62/2015);
- Strategija reintegracije povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji („Službeni glasnik RS", broj 15/2009);
- Strategija očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i matične države i Srba u regionu („Službeni glasnik RS", br. 4/11 i 14/11);
- Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine („Službeni glasnik RS", broj 18/21-4 i 36/21);
- Strategija suprotstavljanja iregularnim migracijama u Republici Srbiji period od 2018. do 2020. godine („Službeni glasnik RS", broj 105/2018);
- Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2022. do 2030. godine („Službeni glasnik RS", broj 23/2022);
- Nacionalna strategija socijalnog stanovanja („Službeni glasnik RS", broj 13/2012);
- Strategija održivog opstanka i povratka na Kosovo i Metohiju („Službeni glasnik RS", broj 32/2010);
- Strategija za rodnu ravnopravnost 2021. – 2030.
- Strategija podsticanja rađanja 2018.
- Nacionalna Strategija za mlade 2015. – 2025.
- Strategija prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštita žrtava 2017-2022
- Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2030. godine,
- Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije 2022. – 2030.
- Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014. – 2024. godine („Službeni glasnik RS", broj 85/14);
- Strategija za smanjenje siromaštva (2003.);
- Nacionalna strategija održivog razvoja (2008.);
- Nacionalni plan akcije za decu.
- Nacionalni program za integraciju Srbije u Evropsku uniju;
- Plan reagovanja u slučaju povećanog priliva migranata sa procenom potreba (2015. godina)
- Odluka o pružanju privremene zaštite u Republici Srbiji raseljenim licima koja dolaze iz Ukrajine "Službeni glasnik RS", br. 36 od 18. marta 2022, "Službeni glasnik RS", br. 21 od 17. marta 2023.

8. TIM ZA IZRADU DOKUMENTA

Tim za izradu “Lokalnog akcionog plana za upravljanje migracijama opštine Bela Crkva od 2024. do 2027. godine”

Poverenik za izbeglice i migracije Bele Crkve: Vladimir Radonjić

Predsednica opštine Bela Crkva: Violeta Simić

Podpredsednik opštine Bela Crkva: Darko Stanojev

Podršku izradi “Lokalnog akcionog plana za upravljanje migracijama opštine Bela Crkva od 2024. do 2027. godine” pružila je Vlada Švajcarske, u okviru projekta „Jačanje kapaciteta i partnerstva za upravljanje migracijama u Srbiji”, koji sprovodi Komesarijat za izbeglice i migracije Republike Srbije, u partnerstvu sa “Međunarodnom organizacijom za migracije“.